

NORDEN

Nr. 3 - juni, 2015

UNGE SANGERE I HISTORISKE OMGIVELSER

Den tidligere Landstingssal på Christiansborg var den 30. maj rammen om det årlige repræsentantskabsmøde i Foreningen NORDEN. Som kulturelt indslag var der besøg af et kor af unge letter, bosat i Danmark, fra Foreningen Danmark-Letland, en forening med udspring i landsforeningen. De unge

sangere, der i sommer deltager i en stor sangfestival i Riga, bød på sange både på lettisk og dansk – under stort bifald fra mødedeltagerne.

Læs mere om repræsentantskabsmødet side 4-9.

OBS: Udgivelsestidspunkter

NORDEN Nu udkommer i januar, april, juni og oktober.

Deadline for næste nr: 1 september 2015.

Side 3: Lederartikel

Side 4-9: **Tema: Repræsentantskabsmøde 2015**

Erhvervsliv - og arbejdsmarked som nye mærkesager

Behov for en ekstra indsats på skoleområdet

"Vigtigt at vi følger med tiden"

Godt med ny struktur for Nordisk Råd

Slut med landslotteriet

Høje konjunkturer for nordisk samarbejde

Side 10: NORDEN-hilsen til dronningen

Fra Malmøgade til Vandkunsten

Side 11: Nu skal vi have vækst i Norden

Side 12: Fhv. dansk minister gransker det nordiske arbejdsmarked

Side 13: Personale tanker om forholdet til Norden

Side 14: Sproghjørnet

Side 15: Praktisk samarbejde viser: Det nordiske samarbejde er levedygtigt

Side 16-18: **Tema: FNF i 50 år**

Vil styrke demokratiet og medborgerindflydelsen

Den teknologiske og digitale fremtid for Norden

Kritiske røster om fremtidens udvikling

Side 19: Dansk skoleklasse 1. vinder af nordisk klimaduel

Side 20-23: I djupa svenska skogar skapadas en dansk brigad

Mordet på Kaj Munk förde honom til Brigaden

Side 24-25: Nordjyske elektrikererelever uddannes på Island

Side 26: Ny nordisk venskabsaftale på Langeland

Side 27: Endelig en udvidelse af nordisk forsvarssamarbejde

Side 28: Nordisk ministermøde på Færøerne

Side 29: Øget indsats mod grænsehindringer i Øresundsregionen

Forslag om Øresundsparlament

Side 30: Aktiv lokalafdeling medvirkede til 100 års-udstilling

Side 31: Debat om de nordiske museers rolle i vor tid

Side 32-35: **Tema: Litteratur i Norden**

Indstillinger til NR's børne og ungdomslitteraturpris

Portræt af Finland blev misforstået

På toppen med Afgrunden

Artikler og indlæg udtrykker ikke nødvendigvis Foreningen NORDENs holdning.

Indlæg, læserbreve, arrangementsomtale m.v. til NORDEN Nu modtages pr. e-post eller på CD med print af teksten vedlagt.

Redaktionen forbeholder sig ret til at forkorte indlæg.

Foreningen NORDEN er en folkelig forening, der siden 1919 har arbejdet for øget samarbejde på kryds og tværs af de nordiske landegrænser.

Kommunikationsudvalg: Karen Ellemann (formand), Georg Møller,

Flemming Thøgersen, Jørgen Andresen, Mikkel Faurholdt og Preben Sørensen.

Redaktionen sluttet den 2. juni 2015.

MOTTO: KENDSKAB GIVER VENSKAB

UDGIVER

Foreningen NORDEN i Danmark

Malmøgade 3

2100 København Ø

tlf. 3542 6325 | Fax 3542 8088

landskontoret@foreningen-norden.dk

www.foreningen-norden.dk

ANSVARSH. REDAKTØR

Preben Sørensen

Sundgade 3, 6400 Sønderborg.

tlf. 3391 8510

e-mail: prebensorensen@bbsyd.dk

LAYOUT

http://kennclarke.wix.com/clarke

NYT FRA REDAKTION

Digitaliseringen af medieområdet medfører, at flere og flere borgere – fra en bred kreds af nationale og internationale udbydere – i fremtiden selv vil vælge en demand, hvilken type programmer og indhold de vil se og høre.

Det gælder også i kontakten mellem medlemmer, andre interesserede og de folkelige organisationer. Foreningen NORDEN har således gradvis udviklet en facebook-portal med stadigt flere brugere sammen med hjemmesiden på internettet – og NORDEN Nu som det trykte medie, som mange stadig foretrækker.

Denne hastige udvikling stiller endvidere grundlæggende spørgsmål til de nordiske public service-mediers formål, rolle og virkemåde i de kommende år. Det er spørgsmål, som det danske formandskab – inspireret af bl.a. Foreningen NORDEN – har ønsket at sætte på dagsordenen i Nordisk Ministerråd.

Derfor må det hilses velkommen, at de nordiske ministre for kultur og medier og repræsentanter for de nordiske public service-institutioner, på et møde i Thorshavn i maj har haft en drøftelse af udfordringer for public service i den digitale fremtid set i et nordisk perspektiv.

-Public service-medierne skal fortsat sikre de nordiske borgere et uafhængigt nyhedsudbud og et bredt udbud af originalt, udfordrende og vedkommende public service-indhold af høj kvalitet, der tager afsæt i de nordiske landes kulturelle og samfundsmæssige værdier og understøtter Nordens sprog, udtaler kulturministrene.

Det er helt i tråd med Foreningen NORDEN's ønsker om at sikre og forbedre mulighederne for at se nabolandenes tv. Målet må være, at borgerne skal kunne se public service- tv fra alle nordiske lande i hele Norden som et positivt resultat netop af denne tekniske udvikling og helt i tråd med det nære nordiske samarbejde på så mange andre områder.

Med sommerhilsen
Preben Sørensen

OM MINISTERTITLER

Da artiklerne i dette nr. af bladet er forfattet i flere tilfælde uger før udskrivningen af Folketingsvalget og på et tidspunkt hvor regering og ministre fungerer som sådan, har vi valgt at fastholde de pågældende ministertitler – uanset valgresultat og hvem der derefter danner ny regering.

OPLAG 10.250

ISSN-NUMMER 0901-4950

TRYK

Rosendahls

Vigtig ny, nordisk arbejdsmark

Af Karen Ellemann,
MF (V), Landsformand for Foreningen NORDEN

2015

er et særligt år for NORDEN. Det er i år, at Danmark har formandskabet for det officielle nordiske samarbejde. Og når det regner på præsten, drypper det som bekendt på degnen.

Foreningen NORDEN afleverede sine forslag til den danske regerings formandskabsprogram medio 2014, og mange af foreningens anbefalinger findes med i regeringsprogrammet. Det glæder os selvfølgelig. Vi har især haft indflydelse på formuleringerne omkring den værdipolitiske dagsorden og vækstdagsordenen. Det er to tredjedele af programmet, så det er ikke så ringe.

Faktisk blev det Foreningen NORDEN, der åbnede 2015-året med en vækstkonference med titlen Nordiske visioner for fremtidens erhvervssamarbejde, som var omtalt i seneste nummer af NORDEN Nu. Erhvervslivets spidser var med til konferencen med oplæg og som deltagere. Den nordiske samarbejdsminister Carsten Hansen talte også ved konferencen og lovede en opfølgning i formandskabsåret. Det er vi nu i gang med at følge op på.

Jeg tror virkelig, at Foreningen NORDEN med konferencen har sat et nyt arbejdsfelt for sig selv og på den nordiske dagsorden. Netop dette samarbejde er en vigtig videreudvikling af de mange gode dagsordener, som foreningen har i sit "katalog".

I forbindelse med opfølgningen på konferencen har vi påpeget følgende vigtige områder i det nordiske erhvervssamarbejde

- udbygningen af den nordiske højhastighedsinfrastruktur såvel på jorden som virtuelt

- en bedre udnyttelse af det nordiske samarbejde i den globale konkurrence

- sikringen af en arbejdskraftsmobilitet i forbindelse med et fleksibelt nordisk arbejdsmarked

- fjernelse af alle erhvervslivets grænsehindringer i Norden

- et bedre nordisk samarbejde om vedvarende energiløsninger

- udfordringerne ved en erhvervsmæssig, men samtidig respektfuld, udnyttelse af natur- ressourcerne i Arktis.

Selvfølgelig er styrken i det nordiske samarbejde de kulturelle og folkelige bånd, der giver samarbejdet legitimitet. Det er det kit, der holder samarbejdet sammen.

Når jeg bruger en del kræfter på erhvervssamarbejdet og arbejdsmarkedsmodellen, så er det fordi jeg tror, at foreningen med dette har nye, gode mærkesager, som kan give det nordiske samarbejde et spark fremad, og samtidig skærpe nye gruppers interesse for vores forening. Ikke en mærkesag, der skal erstatte de andre gode sager, foreningen arbejder med, men en vigtig ny arbejdsmark. ■

Erhvervsliv – og arbejdsmarked som nye mærkesager

Kan give det nordiske samarbejde et spark fremad

-2015 er et særligt år for NORDEN. Det er i år, at Danmark har formandskabet for det officielle nordiske samarbejde. Og når "det regner på præsten, drypper det som bekendt på degnen". Foreningen NORDEN afleverede sine forslag til den danske regerings formandskabsprogram medio 2014, og mange af vores anbefalinger findes med i regeringsprogrammet. Vi har især haft indflydelse på formuleringerne omkring den værdipolitiske dagsorden og vækstdagsordenen. Det er to tredjedele af programmet, så det er ikke så ringe, sagde landsformand Karen Ellemann, i sin beretning ved landsforeningens repræsentantskabsmøde den 30. maj i Landstingssalen på Christiansborg.

-Faktisk blev det Foreningen NORDEN, der åbnede 2015-året med en vækstkonference med titlen Nordiske visioner for fremtidens erhvervssamarbejde. Konferencen blev afholdt på Christiansholm Slot den 22. januar, hvor erhvervsmanden Fritz Schur havde tilbudt at stå for værtsskabet., sagde landsformanden og takkede Fritz Schur for et formidabelt værtskab, som gav den bedst tænkelige ramme om konferencen.

Erhvervslivets spidser var med til konferencen med oplæg og som deltagere. Den nordiske samarbejdsminister Carsten Hansen talte også ved konferencen og lovede en opfølgning i formandskabsåret. Det er vi nu i gang med at følge op på.

-Jeg tror virkelig, at Foreningen NORDEN med konferencen har sat et nyt arbejdsfelt for sig selv og på den nordiske dagsorden. Netop dette samarbejde er en vigtig videreudvikling af de mange gode dagsordener, som foreningen har i sit "katalog".

-Vi har længe vidst, at erhvervslivet – især den danske del – i mange tilfælde vælger nordiske løsninger, men alligevel kan vi overraske både os selv og andre, når vi sætter tal få. Det var i hvert fald en overraskelse for mange af de erhvervsledere og journalister, der deltog den 22. januar, at Norden samlet set er Danmarks vigtigste marked – 36 mia. kr. større end Tyskland, der er det næststørste marked.

Det overraskede også mange, at de nordiske landes samlede BNP er verdens 11. største. Så de nordiske muligheder er ikke blot ti fugle på taget, men så absolut én i hånden.

-Og det spiller en stor rolle, når vi ser på fremtidens globale udfordringer. Store tanker og visioner er gode nok, men når de samtidig kan underbygges af "de faktiske forhold i jernindustrien", så bliver de umulige at komme udenom.

Et ligeværdigt samarbejde

-Når nordiske virksomheder har foretrukket at samarbejde nordisk, hænger det bl.a. sammen med de nogenlunde ensartede størrelser på virksomhederne, som derfor kan indgå et ligeværdigt samarbejde og dermed ikke forsvinde i samarbejdet som tilfældet ville have været ved en international fusion; ensartede virksomhedsstrukturer byggende på aftaler mellem arbejdsgiveres og arbejdstageres organisationer frem for lovgivning; samt et meget ensartet kundekrav over for de produkter og tjenesteydelser virksomhederne skal levere.

-Når vi skal konkurrere med de "gamle" økonomier, som USA og Tyskland og de "nye" økonomier, som Kina og Indien, er tiden ikke til snæver tænkning, når vi er et lille land. Vi må sammen med "dem vi normalt sammenligner os med", skabe en stærkere ramme.

I forbindelse med opfølgningen på konferencen har vi påpeget seks vigtige områder i det nordiske erhvervs-samarbejde (se omtalen i lederartiklen red.)

Den nordiske arbejdsmarkedsmodel

-For at skabe balance er det også vigtigt, at vi ser på den nordiske arbejdsmarkedsmodel. Nok skal vi generere større overskud for erhvervslivet med nordiske løsninger, men vi skal samtidig sikre en balanceret og retfærdig fordelingspolitik. Derfor har Foreningen NORDEN også under formandskabsåret lagt op til en gennemgang af den nordiske arbejdsmarkedsmodel, fortsatte Karen Ellemann

.-Vi er ret sikre på, at de nordiske værdier i høj grad er sammenfaldende, det vi kalder et nordisk værdifælles-

skab. Der er ikke lavet en egentlig gennemgang, som på et objektivt grundlag kan fastslå, hvorvidt fællesskabet er til stede eller en illusion.

-Foreningen NORDEN sætter derfor fokus på et fællesskabsområde - nemlig den fælles nordiske arbejdsmarkedsmodel. Det kan lede til lignende gennemgange af de andre fællesskabsområder, fx folkestyremodellen, pluralismen, ytringsfriheden, uddannelserne, velfærd, etiske normer, kultursynet mm.

-Vi har fået grønt lys og penge af Ministeren for nordisk Samarbejde til at gå videre med dette projekt og har allieret os med nok Danmarks kendteste arbejdsmarkedsforsker Flemming Ibsen fra Aalborg Universitet.-Han vil sammen med kolleger fra de andre nordiske lande lave

en videnskabelig analyse af hvad der er fælles nordisk i modellen og hvilke trusler og muligheder, den har i en europæisk og global kontekst.

-Analysen vil blive offentliggjort ved et symposium på Aalborg Universitet den 3. december. Det bliver spændende at se, hvad de kommer frem til – eller som jeg siger det: Hvad er fup og hvad er fakta omkring den velbesungne nordiske arbejdsmarkedsmodel?

-Når jeg bruger en del tid på erhvervssamarbejdet og arbejdsmarkedsmodellen, så er det fordi jeg tror, at foreningen med dette har en ny, god mærkesag, som kan give det nordiske samarbejde et spark fremad, og samtidig skærpe nye gruppers interesse for vores forening, understregede landsformanden. ■

Landsformand Karen Ellemann aflagde beretning- til højre ses generalsekretær Peter Jon Larsen og mødets dirigent, Peter Palshøj.

Behov for en ekstra indsats på skoleområdet

Foreningen NORDEN har i det forgangne år også arbejdet ihærdigt med at få vores virksomhed til at smitte af på folkeskolen. Med den nye folkeskolereform gives der nu særlige muligheder for inddragelsen af det lokale liv i undervisningen – herunder det lokale foreningsliv, oplyste landsformanden i sin beretning ved repræsentantskabsmødet.

-Jeg sad selv med ved forhandlingerne om folkeskolereformen, og for mig var et vigtigt element, at give folkeskolen mulighed for at knytte sig tættere på det liv, som ligger rundt om skolen. De gamle dyder med uddannelse og dannelse, som I her i salen kender alt til, er jo også aktuelle i dag, som de var for Grundtvig for knap 200 år siden.

-En folkelig dannelse, hvor det vigtigste for Grundtvig var, at folket havde en kritisk selvstændig stemme i forhold til magten, hvad enten det nu var en konge eller en folkevalgt regering. Det krævede ytringsfrihed, men det krævede også en myndig og oplyst befolkning, som var i stand til at være kritisk. Det duede elitens latinskoler ikke til, mente han.

-Den værdi med udgangspunkt i Grundtvig er jo i dag en del af de fælles nordiske værdier, som vi fortsat skal tage vare på. Derfor er det også naturligt, at Foreningen NOR-

Landsforeningens nye domicil fra 1. juli på 5. sal i Danmarks Lærerforenings statelige, røde bygning i baggrunden – på adressen Vandkunsten 12 i Københavns centrum.

Der blev lyttet til landsformandens beretning ved mødet i Landstingssalen – med moderne kunst på væggene.

DEN knytter sig til skolerne i et ydmygt håb om at være med til at forstærke dannelsen. Men vi skal selvfølgelig gøre det på områder, som er vores kernekompetencer.

-Og her er udgangspunktet de skandinaviske sprog og nordiske forhold, som er obligatoriske emner i folkeskolen. Jeg håber, vi alle sammen kan mobiliseres til at gøre en ekstra indsats på dette område i de kommende år – både for det nordiske indhold og fordi visionen er så vigtig en del af det, vi i foreningslivet arbejder med hver eneste dag.

Et rigtigt godt valg

Landsformanden omtalte i samme forbindelse flytningen af landskontoret fra Malmøgade til øverste etage hos

Danmarks Lærerforening i Vandkunsten i Københavns centrum.

- Et rigtigt godt valg, når vi nu skal til at arbejde med synergiløsninger på det sekretariatsmæssige plan, og et godt valg, fordi vi har ønsket om at opprioritere arbejdet med folkeskolen.

-Tænk sig, hvis vi igen kan blive en vigtig del af livet blandt børn og unge. Tænk sig, hvis folkeskoleelever over hele landet, ja, over hele Norden, igen får det nordiske ind ”med modernismen”. Jeg garanterer for, at langt de fleste her i salen fik vores første nordiske oplevelser i folkeskolen. Inden verden udenfor meldte sin ankomst. Og det er jo derfor, vi er her endnu, sagde Karen Ellemann. ■

”Vigtigt at vi følger med tiden”

-og er en del af den tid, vi nu er i, understregede landsformanden

-Jeg vil gerne fremhæve udviklingen af foreningens idepolitiske platform, hvor vi hver dag forsøger at dreje indholdet i en mere moderne retning. Vi tager en svingom med budskabets form og vi kommer flere trin på budskabslisten. Erhvervsliv, globalisering, fusion, højhastighedsinfrastruktur - der er nok til både form og indhold. Men det er også vigtigt, at vi følger med tiden. Ikke bare følge med, men være en del af den tid, vi nu er i, understregede landsformand Karen Ellemann ved mødet på Christiansborg.

-Og kampen er jo ikke vundet. Der findes de folkelige idepolitiske foreninger, som kæmper for at overleve, fordi deres sag ikke er særlig aktuelt mere. Men det er ikke tilfældet med Foreningen NORDEN – og mit bud er, at der faktisk er mere brug for nordisk samarbejde i nutiden og fremtiden, end der har været det før.

-Hvorfor elsker vi at underkende den nordiske virkelighed, i stedet for at høster frugterne af et samarbejde, der er mere rodfast end noget samarbejde, vi ellers deltager i? Et samarbejde, der har mere folkelig legitimitet end noget andet samarbejde. Et samarbejde, der er

præget af et værdifællesskab, vi ikke ser magen til nogen andre steder. Hvorfor anerkender vi ikke, at vi hver for sig er små lande på den globale scene? Vores eneste mulighed for at blive hørt er at stå mere sammen.

-Selvfølgelig er styrken i det nordiske samarbejde de kulturelle og folkelige bånd, der giver samarbejdet legitimitet. Det er det kit, der holder samarbejdet sammen. Hvis det lyder gammeldags, så lyder ord som folkestyre også gammeldags!

En mere strømlinet og effektiv struktur

-Hvis vi skal realisere potentialet i det nordiske samarbejde, er det vigtigt, at vi har en struktur, der er gearret til at tage udfordringerne op. Foreningen NORDEN har længe haft et ønske om at få det nordiske samarbejde struktureret, så det i højere grad kommer til at afspejle dagens udfordringer og i højere grad bliver i stand til at levere resultater.

Den debat har de nordiske regeringer og parlamentarikere taget hul på, og den vil blive konkluderet i 2015, så vi får en mere strømlinet og effektiv struktur med det formål at få løst flere opgaver i fællesskab i

Norden. Vi har brug for Norden på den globale scene. Det kan ændre et fremtidsscenarie med fem tabere til et fremtidsscenarie med een vinder, understregede Karen Ellemann.

Hun omtalte endvidere arbejdet med at strømline landsforeningens sekretariat, med flere opgaver flyttet ud af huset og et gradvis løft af foreningens informationsprofil med en online marketing via hjemmesiden, facebook og twitter:

- Og det er vigtigt, for det første fordi vi dermed når frem til en ny målgruppe, for det andet fordi det viser, at vi er fremme i skoene. Og så er der en tredje fordel: Vi får faktisk nye medlemmer den vej!

-Hvad angår udviklingen inden for vores nordiske samarbejds-forbund – Foreningerne Nordens Forbund, har vi nu har fået det, som vi har ønsket det. Noget mangler at blive implementeret, men der er enighed om retningen. 1. august tiltræder den nye sekretariatsleder for FNF, og så er retningen: Færre projekter og flere folkelige aktiviteter, der knytter an til de nationale - i Danmark vores foreningers liv, sluttede formanden. ■

Godt med ny struktur for Nordisk Råd

Mange emner til debat ved repræsentantskabsmødet

-Det er godt med en kommende ny struktur for Nordisk Råd, som skal styres af politikerne og de folkelige foreninger –ikke af embedsmændene, understregede Foreningen NORDEN's næstformand, Georg Møller, ved repræsentantskabsmødet, hvor mange emner - herunder behovet for en øget indsats på skoleområdet -kom til debat efter formandens beretning.

Næstformand Georg Møller.

-Men der er et manglende nordisk samarbejde i EU-Parlamentet, som er en ny arbejdsopgave, sagde Georg Møller, som opfordrede deltagerne fra lokalafdelingerne til under valgkampen at stille spørgsmål til politikerne om det nordiske samarbejde.

Susanne Prip Madsen, København, roste også den skriftlige beretning, som hun mente burde komme bredere ud.

Merete Riber, Holstebro, og *Bodil Porsberg*, Brande, redegjorde udførligt for indsatsen i landsforeningens uddannelsesudvalg for at fremme skoleundervisningen om de nordiske samfund - og sprog, hvor der således er udarbejdet en manuel med bl.a.

13 forslag til et tættere samarbejde med skolen om disse opgaver.

Svend Erik Jensen, Herning, fremhævede opgaverne med et tættere samarbejde om miljøet i Arktis og om arbejdsmarkedspolitikken samt omtalte skolen i norden-portalen.

Anders Nielsen, Lyngby-Tårnbæk, roste den samme portal og stillede spørgsmål om hvordan der informeres om dette elektroniske hjælpemiddel på skolerne.

Forslag om temadage

Jørgen Andresen, Odsherred, beklagede den manglende medieinteresse for de nordiske forhold og spurgte om det samme er tilfældet i de andre nordiske lande. Måske kan direkte valg til Nordisk Råd fremme interessen. Han foreslog nogle temadage, hvor lokalafdelingerne tager initiativet og understregede, at venskabsbysamarbejdet nu må være foreningernes opgave i et lokalt samarbejde og med kommunal støtte.

Flemming Thøgersen, Hvidovre, takkede landsformanden for at have givet landsforeningen et klar politisk profil og fremhævede, at der skal værnes om de folkelige foreninger med deres store betydning for demokrati og folkestyre.

Bent Roskjær, Helsingør, orienterede om Bogens Dag i Helsingør den 1. november og mente at Nordisk Råd bør have en større kompetence.

Arne Nielsen, Århus: FNF's nye struktur er en glædelig udvikling med et tættere samarbejde med de nationale Norden-foreninger. Han gik fortsat ind for én fælles forening for hele Norden.

Marion Pedersen, landsstyrelsen, understregede vigtigheden af at have en formand, der er medlem

af Folketinget samt ønskede en fast screening af lovgivning i forhold til Norden og EU.

Husk de sociale medier

Line Barfod, landsstyrelsen, takkede for gennemførelsen af erhvervskonferencen, som bør følges op med et tættere samarbejde med arbejdsmarkedets parter - og med andre folkelige foreninger. Det øgede nordiske TV-samarbejde bør også

Fhv. folketingsmedlem Line Barfod.

gælde de sociale medier med nordiske universer. Hun kommenterede medlemsudviklingen og ønskede en øget kontakt med FNU (Foreningen NORDENS Ungdom).

Landsformanden støttede i sin replik forslaget om et korps af gæstelærere, som eet af tilbuddene ved et skolemedlemskab af foreningen. Hun ironiserede over kæmpeopbuddet af pressefolk ved Roskilde Festivalen i forhold til den manglende interesse for Nordisk Råd.

-Et fælles nordisk medlemskab hvor man ved medlemskab af den nationale landsforening også er medlem af de øvrige Norden-forbund, synes jeg er en god idé, sagde Karen Ellemann.

Slut med landslotteriet

Og ny konference under forberedelse

I forbindelse med forelæggelsen - og godkendelsen - af landsforeningens årsregnskab med et flot overskud og budgetter for de kommende år, oplyste generalsekretær *Peter Jon Larsen*, at landsstyrelsen havde besluttet at droppe landsforeningens årlige lodseddelsalg på grund af dalende salg og deraf følgende mindre indtægter.

Han oplyste, at et ekstra statstilskud til foreningen i forbindelse med det danske formandskab for Nordisk Ministerråd i 2015, foruden den allerede afholdte erhvervs-konference samt det kommende studie af det nordiske arbejdsmarked afsluttende med et symposium i december, også giver mulighed for afholdelse af en konference senere i år om *ytringsfrihed, demokrati og folkestyre* med deltagelse af NGO'er også fra de baltiske lande og Rusland – og gerne med forskellige opfattelser.

Næstformand Georg Møller takkede sekretariatet for sin indsats for at styre omkostningerne og for den ekstra indsats i forbindelse med flytningen af landskontoret.

Der blev vedtaget et uændret kontingent for 2016, medens Viborg lokalafdeling bebudede et forslag om et lavere kontingent fra 2017, for unge under 30 år og for pensionister. Peter Jon Larsen ville checke forslaget nærmere og forelægge resultatet for landsstyrelsen, så et eventuelt konkret forslag kan forelægges på næste års repræsentantskabsmøde.

Landsformand genvalgt

Landsformand Karen Ellemann måtte som folketingsmedlem undlade at deltage i slutningen af mødet, for at deltage i valgkampen.

Næstformand Georg Møller oplyste, at hun var villig til genvalg for en periode, indtil forholdene er mere afklarede for hendes vedkommende efter valget. Ved en eventuel afgang bliver der så indkaldt til et ekstraordinært repræsentantskabsmøde.

Karen Ellemann blev genvalgt med akklamation efter en kort debat om fordele og ulemper ved at have en folketingspolitiker som landsformand.

Susanne Prip Madsen bragte en hilsen fra FNU, der ser frem til et fortsat samarbejde med landsforeningen. Hun oplyste endvidere, at det bliver en delegation på 14-15 deltagere, der repræsenterer landsforeningen ved Folke-mødet på Bornholm – i et fortsat samarbejde med Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd.

Valg til landsstyrelsen

Repræsentantskabet genvalgte til landsstyrelsen: *Liv Holm Andersen, Line Barfod, Liselott Blixt, Bente Dahl, Karen Klint, Susanne Prip Madsen, Mai Mercado, Marion Pedersen, Finn Sørensen* og *Kristen Touborg* samt nyvalgte *Flemming Thøgersen* og *Jakob Lund*. ■

Høje konjukturer for nordisk samarbejde

Folketingsvalgkampen betød også, at udenrigsminister *Martin Lidegaard* måtte afbud som indleder af en temadrøftelse om udenrigspolitik i bred forstand, ved repræsentantskabsmødet.

I stedet trådte professor *Uffe Østergaard* til og gav på sin sædvanlige letforståelige og samtidig muntre facon et øjebliksbillede af den internationale situation.

Han betegnede konjuktererne for det nordiske samarbejde for høje i øjeblikket, hvor således det øgede forsvarssamarbejde er epokegørende:

-Det kan udfylde et tomrum i den øjeblikkelige politiske situation i Europa i forhold til de baltiske lande, men også i forhold til Island og Grønland. Desværre har det nordiske ikke interesseret Udenrigsministeriet særligt meget, fastlog Uffe Østergaard, der er medlem af landsforeningens idépolitiske udvalg.

- Hvad angår Grønlands udvikling og forhold til Danmark, er Grønland en del af Norden. Der har været en pessimistisk periode, men nu er grønlænderne begyndt at erkende, at der ikke kommer de store olieindtægter foreløbig, og i øvrigt er der ikke mennesker nok til at drive et selvstændigt samfund.

-Der er nu kommet en ung, mere tilidsfuld generation med bedre uddannelse. Husk at Grønland er vores billet til Verden – ellers foregår tingene i EU. Det var klogt at give Grønland selvstyre, og vi skal fortsat udgøre en forskel i forholdet til oprindelige folk som grønlænderne, sagde professoren, er slutteligt mindede om, at de 520 mill. europæere kun udgør 11 % af jordens befolkning. ■

Professor ved CBS, Uffe Østergaard orienterede.

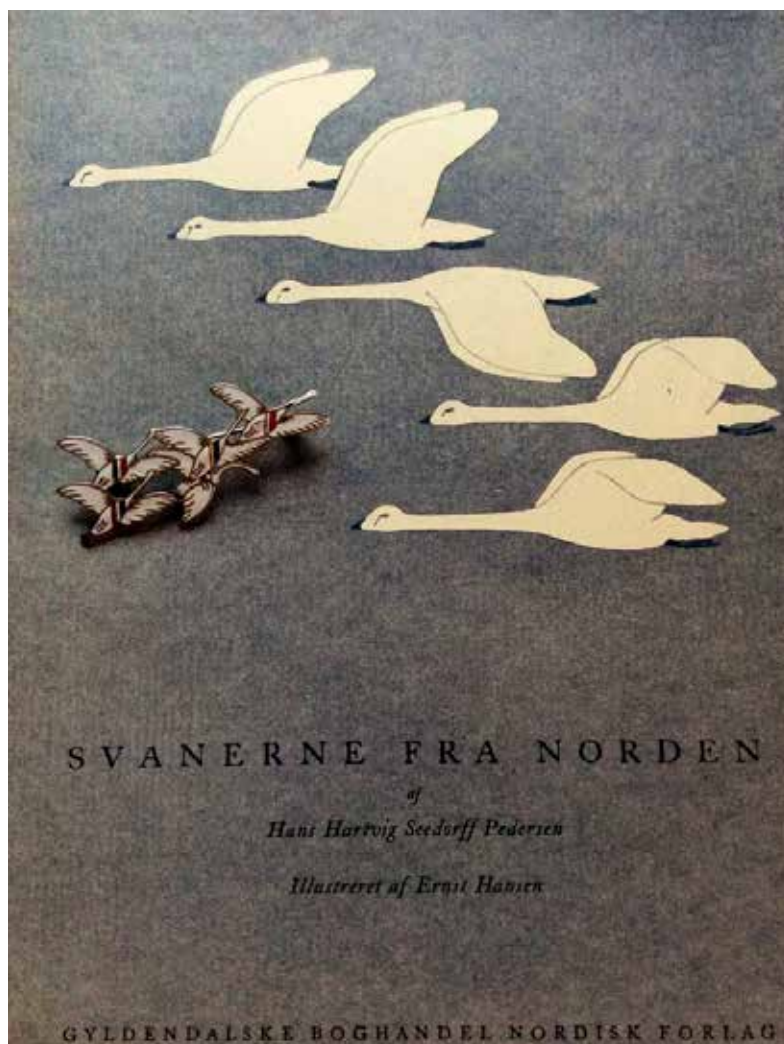
NORDEN-gave til dronningen

I anledning af dronning Margrethes 75 års dag, afleverede fhv. folketingsmedlem og medlem af Foreningen NORDEN's forretningsudvalg, *Marion Pedersen*, den 15. april i Det Gule Palæ, landsforeningens gave til dronningen, der jo er foreningens protektrice.

Gaven var en broche med de nordiske svaner, formgivet af *Erik Magnussen* - netop i dronningens fødeår i 1940. Endvidere var der vedlagt digtet "Svanerne fra Norden" som Hans Hartvig Seedorff Pedersen skrev i 1936.

I gavebrevet fra landsforeningen hed det bl.a.: *Med Majestættens tætte familiebånd til de andre nordiske lande, og Deres passion for dansk design, håber vi gaven vil falde i Deres smag*". ■

Gaven til dronningen: Den nordiske svaner – både som broche (til venstre) og som forside på Hans Hartvig Seedorffs digtsamling.

Fra Malmøgade til Vandkunsten

På Foreningen NORDEN's landskontor i Malmøgade på Østerbro i København har der været ekstra travlt de forløbne måneder.

Efter at have haft adressen Malmøgade 3 siden 1949, får landskontoret følgende nye adresse fra 1. juli i år: **Vandkunsten 12, 5.sal, 1467 København K**, men med uændret tlf.nummer og e-mail adresse.

Travlheden skyldes – foruden selve flytningen – at kontorerne i Malmøgade oprindeligt var en herskabslejlighed tilhørende skuespilleren Poul Reumert og dennes islandske hustru.

Lokalerne har skullet føres tilbage til sin oprindelige stand, og kontorerne er derfor blevet lidt efter lidt blevet tømt og renoverede, så landskontorets personale de sidste uger kun har opholdt sig i ét stort kontor, og diverse udvalgsmøder er afholdt i køkkenet!

Den mere centralt beliggende ejendom Vandkunsten 12 ejes af Danmarks Lærerforening, der har sekretariat i bygningen, og Foreningen NORDEN får her mulighed for at kunne benytte en række fælles faciliteter i fremtiden. ■

Nu skal vi have vækst i Norden

Sagde ministeren for nordisk samarbejde, Carsten Hansen, ved den danske regerings nordiske vækstkonference i Børsen i København den 30.april.

-Det er et særligt nordisk år for Danmark. Vi har sammen med Færøerne og Grønland formandskabet for Nordisk Ministerråd i 2015. Det danske rigsfællesskab vil sammen med det øvrige Norden arbejde med fire områder: Vækst, velfærd, værdier og Det Arktiske. Det er områder, som har dybe rødder i den historie, der binder de nordiske samfund sammen. Og det er samtidig områder, som er globalt anerkendt som, og som respekteres som, særligt nordiske kendetegn, sagde ministeren bl.a.

-De nordiske lande er globalt anerkendte som gode lande at gøre forretning i. Vores fælles nordiske værdier har udmøntet sig i et stærkt erhvervsliv med fair konkurrencevilkår og stor åbenhed over for udlandet, og vores konkurrenceevne er i top. Vi har veluddannet arbejdskraft, og vi er blandt de mest åbne og mindst korrupte samfund i verden. Det skal vi styrke yderligere, ligesom vi skal arbejde for, at Norden som region bliver en endnu mere slagkraftig vækstregion.

-Vi må ikke overse, at det nordiske marked har meget stor betydning for Danmark og de øvrige nordiske

lande måde. Tusindvis af danskere står op hver dag og tager hen på en arbejdsplads, der er dybt afhængig af eksporten til de nordiske lande.

-I det nordiske samarbejde er der for tiden en stigende erkendelse af, at vi skal blive bedre til at skabe konkrete og betydningsfulde resultater for borgere, organisationer og virksomheder. Vi skal sørge for at udnytte vores nordiske samarbejde til at skabe konkret merværdi for vores nordiske virksomheder, understregede Carsten Hansen.

Det kan sagtens gøres bedre

-De nordiske statsministre satte fokus på både virksomhedernes, arbejdstagernes og de civile borgers grænsehindre i oktober 2013. Her fastslog statsministrene i Norden i en erklæring om grænsehindre, at der skal skabes de bedst mulige forudsætninger for, at nordiske virksomheder kan agere på tværs af grænserne i Norden.

-I Danmark indgik regeringen og alle Folketingets partier i 2013 en politisk aftale, som skal nedbryde grænsehindre og sikre den frie

bevægelighed imellem de nordiske lande. Danmark er nu foregangsland, når det angår fjernelse af grænsehindre.

-Danmark er nu foregangsland, når det angår fjernelse af grænsehindre

-Men det kan sagtens gøres bedre. Grænsehindre forsvinder desværre ikke fra den ene dag til den anden og er et fælles ansvar, der skal løftes bl.a. i samarbejde med erhvervslivet og fagbevægelsen.

-I oktober sidste år nedsatte jeg derfor en uformel rådgivningsgruppe bestående af organisationer, der ofte agerer på tværs af de nordiske lande, bestående af Dansk Industri, Dansk Byggeri, Dansk Arbejdsgiverforening, Dansk Erhverv, Håndværksrådet, FTF, LO, CO Industri, 3F og DJØF.

-Hensigten var at få gjort indsatsen mod grænsehindre mere konkret og få rådgivning om, hvor de største udfordringer består for mobilitet hen over de nordiske grænser. Dette arbejde har resulteret i en prioriteret liste over de 15 vigtigste grænsehindre, som det haster med at få fjernet og som bliver fremlagt af arbejdsmarkedets parter på konferencen i dag, sluttede ministeren. ■

Helle Thorning-Schmidt, Danmarks Statsminister, Annika Olsen, færøsk minister for nordisk samarbejde og Carsten Hansen, dansk minister for nordisk samarbejde, i Børsbygningen. (Fotograf :Louise Hagemann/norden.org.)

Fhv. dansk minister gransker Nordens arbejdsmarked

Poul Nielson, fhv. dansk minister og EU-kommissær, har af Nordisk Ministerråd fået til opgave at foretage en strategisk gennemlysning af den nordiske arbejdsmarkedssektor.

– Når man ser og hører om Norden ude i verden, fremstår vores region som et positivt eksperimentarium for samfundsforhold, et attraktivt sted. Organiseringen af arbejdsmarkedet er noget, som vi har taget for givet i mange år. Vi ville ikke være nået hertil uden høje ambitioner, og nu er det tid til en kritisk gennemgang, hvor vi formulerer nye ambitioner for, hvad vi kan gøre i fremtiden, siger *Poul Nielson*.

Nordisk Ministerråds generalsekretær *Dagfinn Høybråten* begrundet valget af udreder med, at Nielsons baggrund fra EU-kommissionen og centrale poster i dansk politik giver ham stor pondus i forhold til at gennemføre opgaven.

– Nu får vi en gennemlysning af et område, som traditionelt har været meget centralt i det nordiske samarbejde, men som i de seneste år er havnet i skyggen på grund af udviklingen af Europa, siger Høybråten.

Strategisk gennemlysning

Efter anmodning fra de nordiske arbejdsmarkedsministre skal den strategiske gennemlysning bidrage til et øget forpligtende samarbejde i Norden. Helt konkret skal gennemlysningen munde ud i anbefalinger for det nordiske samarbejdes muligheder i relation til EU/EØS-spørgsmål, men også i relation til andre internationale spørgsmål, særligt hvor der er berøringsflader med OECD og ILO.

{ skal bidrage til et øget forpligtende samarbejde i Norden }

Som et led i arbejdet skal Poul Nielson også iværksætte initiativer, der kan styrke Nordisk Ministerråds målsætninger om at fremme beskæftigelsen, et inkluderende arbejdsliv og et godt arbejdsmiljø. I forbindelse med denne analyse vil han også granske det nordiske treparts-samarbejde.

– Jeg glæder mig til at komme i gang med opgaven og at samarbejde med Nordisk Ministerråd og alle aktørerne i Norden, siger Poul Nielson.

Besøg i hele Norden

Nielson skal i løbet af forsommeren og efteråret 2015 besøge alle de nordiske lande samt Færøerne, Grønland og Åland og mødes med den minister, der er ansvarlig for arbejdsmarkedsområdet, samt arbejdsmarkedets parter. Derudover planlægges der møder med myndighedschefer, forskere, samfundsdebattører, ngo-repræsentanter og andre aktører, som har indflydelse på det nordiske samarbejde på arbejdsmarkedsområdet. ■

Færre flyttelæs over Øresund *(News Øresund)*

Antallet af personer, der flytter fra Østdanmark til Skåne er det laveste siden år 2000, Øresundsbroens åbningsår. I alt 2.326 personer flyttede i 2014 til Skåne. Det viser ny statistik fra Ørestat. Samtidig viser tallene, at tilbageflytningen fra Skåne er mindsket kraftigt.

Antal flyttelæs, der tager turen over Øresund, falder fortsat. Det samlede antal flyttelæs i begge retninger over Øresund blev i 2014 det laveste i 12 år. Sidste år faldt antallet af personer, der flyttede enten den ene eller anden vej over Øresund, med 817 til 3.660 personer. I rekordåret 2007 flyttede 6.422 personer over Øresund.

Personlige tanker om forholdet til Norden

Af Erling Mandelmann

Når man har boet i mere end 50 år i Syd-Europa, føler man sig måske mere skandinavisk end I andre, der blev derhjemme.

Vore rødder får større betydning når ydermere verden idag lever i så stor tumult, kriser, omvæltninger, konflikter, krige og terror.

Den nordiske tanke har altid været mig vigtig. Jeg var medlem af Foreningen NORDEN i mine unge dage og har nu igennem mange år været livsvarigt medlem.

Fra barnsben har jeg haft stor kontakt til Sverige, og herude i Europa har der altid været mange svenskere i min omgangskreds. Såsom også min sambo, - hvilket fører med sig, at vi hvert år er både i Danmark og Sverige.

Vi elsker den svenske sangkultur og for ti år siden opdagede vi, at den Nordiska Folkhögskolan i Kungälv nord for Göteborg hvert år har et *Evert Taube* sommerkursus. Vi var der igen for anden gang sidste år og mange af deltagerne siger hver gang: Vi kommer tilbage næste år.

Det er bare lykken at være med på sporet af Evert Taube fra egnen omkring Bohuslän og den Göteborgske skærgård. Vi kører rundt i bus, stopper op på de steder, der har relation til Taubes viser. Vi synger og bliver bare så glade over samvær og Everts så livsbekræftende tekster og musik. Sidste gang var næsten halvdelen af deltagerne fra Danmark - samt et par enkelte nordmænd.

Man føler at man værner om vor nordiske kultur, historie og vore sprog.

Fakta om Evert Taube kurser

Vil man vide mere om de årlige Evert Taube kurser, kan man bruge nedenstående link til et diaporama som Erling Mandelmann lavede fra forrige kursus. Det ligger på youtube, og højskolen har også anvendt det på deres kursusside. Man får her et godt indtryk af stemningen på kurset.

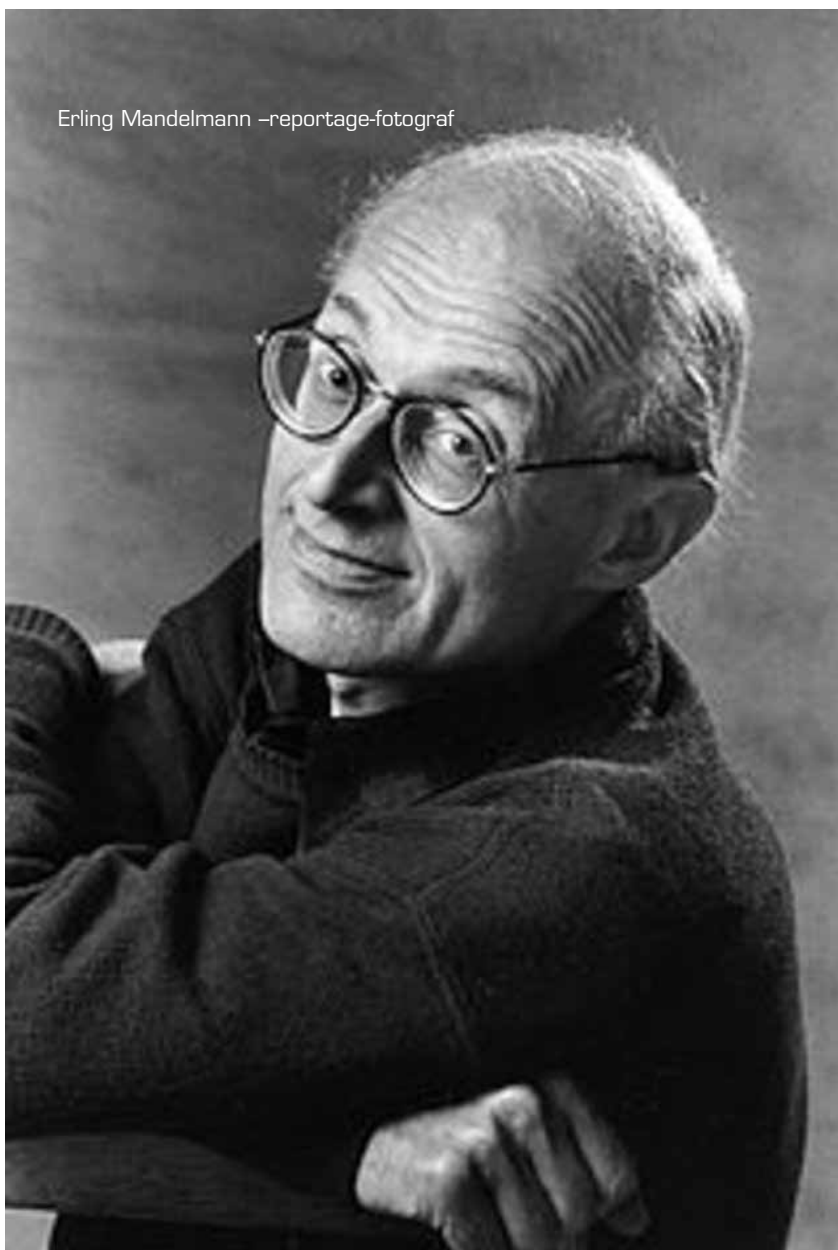
Evert Taube och Bohuslän

Evert Taube 2014, tack - YouTube

Som reportage-fotograf har jeg rejst meget i hele verden, - men som man siger: "Ude godt, hjemme bedst".

Hvor er vi lykkelige over at være født under en heldig stjerne. Vær taknemmelig og hold fast ved vore rødder og udbred samhørigheden. ■

Erling Mandelmann –reportage-fotograf

Henrik Hagemann

Dansk, nordisk eller ...?

Den 5. artikel om det danske og nordiske ordstofs oprindelse

'Sikke noget kaudervælsk'

I det foregående Sproghjørnet beskrev jeg de væsentligste af omvæltningerne i 1500-tallet: Bogtrykkerkunsten og reformationen. Det gjorde jeg med overskriften *'Hokus, pokus, filiokus'*. Overskriften denne gang sigter ikke først og fremmest på mine skrivelser; *kaudervælsk* er ifølge en ældre sproghistorisk fremstilling ligesom *hokus, pokus, filiokus* folkelige levn fra den katolske messe, her måske fra det græske *kyrie eléison*, som betyder *Herre, forbarm dig!*

Det er nemt at indse hvorfor menigheden i katolsk tid kunne henfalde til at betegne det man ikke forstod, som *kaudervælsk*. For en ordens skyld: Min fortræffelige ordbog *'Duden. Deutsches Universalwörterbuch'* forklarer dog at *kludern* betyder *pludre som en kalkunsk hane*, og *welsch* betyder *romasprog*. Den sproglige opfindsomhed var ikke ringere i middelalderen end i nutiden.

Bibeloversættelserne fik en betydning også for dagligsproget som vi vist sjældent tænker over i almindelighed. Den betydning ses lettest af at en række talemåder nu er selvfølgelig bestandsdele af vort hverdagsprog: *ingen kan tjene to herrer; lægge en alen til sin vækst; hver dag har nok i sin plage; samle gloende kul på ens hoved; falske profeter; gråd og tænders gnidsel; kende sin besørgelses-tid; se igennem fingre med; en torn i øjet; øje for øje, tand for tand; skille fårene fra bukkene; tegn og underlige gerninger; falde i god jord; ikke en tøddel; frygt og bæven; lukket med syv segl*. I T. Vogel-Jørgensens *'Bevingede ord'* findes ca. 300 alene med Det ny Testamente som kilde!

Christian III's bibel

I reformationstidens danske litteratur er der langt fra ensartethed i stavningen – der var jo ikke noget sprognævn. Man skrev således skiftevis *skogh* eller *skov*; *saghde*, *saffde*, *sadhe* eller *sagde*; *eghen* eller *egen*; *thu* eller *du*. Den manglende ensartethed gjaldt ikke bare mellem forskellige forfattere, men endog også i en del tilfælde i den samme tekst. Den væsentligste fornyelse af det danske skriftsprog ind i 1500-tallet er så at man opgiver de fleste gamle former og ord som allerede var på retur. Christian III's bibel betød virkelig en forenkling og modernisering og kom dermed til at præge udviklingen frem mod en egentlig fælles ortografi. Den bibeloversættelse har haft større indflydelse end nogen anden bog på udviklingen af det danske skriftsprog.

Bogtrykkerne lærte også af bibeloversættelsen. Det var ofte sådan at forfatterne dengang overlod retskrivningen til trykkerierne; de fandt også ud af at det er praktisk med nogenlunde ensartede og enkle stavemåder.

Det hører også med i billedet af 1500-tallets dansk at man ofte ville sukre sin tekst med dobbeltkonfekt: *conscientie oc samuittighed; hans axel og skwldre; løffte, iæt oc tilsaffn; gaffn, notte oc profit*. Det stiltræk brugte bibeloversættelsen i meget lille udstrækning.

Når det drejer sig om tidens låneord, er det stadig tydeligt at forbindelserne mod syd fortsat var nære, og de blev selvfølgelig yderligere styrkede af reformationen. I begyndelsen af århundredet kom den sproglige påvirkning især fra plattysk/middelnedertysk; det var jo hanseaternes sprog. Men senere skiftede påvirkningen over til at komme fra højtysk; det var sproget i Wittenberg på Luthers tid.

Vi fik en række titler enten fra eller via tysk: *rektor, professor, doktor, student, hofmarskal, oberst, fænrik, kaptajn, løjtnant, skildvagt, soldat*.

Det store arsenal af skældsord

Et særligt træk ved sprogbrugen i reformationstiden er det store arsenal af skældsord som reformatorerne benytter sig af: *thijn stympere; thijn mørcke oc gamble graa kettere; ther haffuer wærid saa mangen hellig prest oc mwnck, ther tw æst icke werdwg ath mwge wnder*. Sådan!

Også i Sverige fik reformationen og bogtrykkerkunsten sproglige konsekvenser. Gustav Vasa havde overtaget magten efter opløsningen af Kalmarunionen i 1523. Han var ikke just venligt stemt over for Danmark og dansk. Hverken hans forhadte danske lærere eller Christian Tyran, som svenskerne stadig kalder Christian II, skulle glemmes, så da han satte arbejdet med en samlet oversættelse af bibelen i gang, standsede han alt det der kunne minde om dansk.

I Sverige havde der været samme udvikling i gang med de gamle tryksvage vokaler –a, -i og –u som i Danmark, altså at *fara* > *fare*, et *fylgi* > *følge*, *mællum* > *mellem*. e-formerne var meget udbredte i Sverige i 1500-tallet, og i götamålene lever de stadig i bedste velgående: *stå å glane* (ikke *glana*), *den röe bilen* (ikke *röda*), *förste* (ikke *första*) *maj*. Bibeloversætterne skulle således holde sig til ældre former som *piga* for *pige*, *pigor* for *pigor*, *älska* for *älske*, *emellan* for *imellem*. Disse former kom til at bestemme hvad der senere blev opfattet som svensk rigsmålsnorm.

Derfor kaldte jeg Gustav Vasas bibeloversættelse fra 1541 for arkaiserende sammenlignet med Christian III's bibel fra 1550. Tænk hvis vi havde fået en fælles bibeloversættelse i hele Norden! ■

Praktisk samarbejde viser at det nordiske samarbejde er levedygtigt

Nordens eneste skatteminister om aktuelle samarbejdsmuligheder på skatteområdet

-Det lavpraktiske samarbejde på skatteområdet om aktuelle problemer viser, at det nordiske samarbejde er levedygtigt, fortæller skatteminister Benny Engelbrecht, der som tidligere medlem af Nordisk Råds danske delegation - og dansk delegationsleder for Østersørådets parlamentatiske forsamling, har et stort kendskab til dette samarbejde.

-Jeg er i øvrigt Nordens eneste skatteminister, hvor disse opgaver i de andre lande hører under en styrelse i de respektive finansministerier el. lign. Men vi har alligevel en tæt kontakt med disse organer især på embedsmands-niveau f.eks. angår problemerne omkring skattely, hvor vi er de mest progressive.

-De fælles emner drøftes i et nordisk forum/kollegium - senest i Island, hvor vi fra dansk side kunne fortælle om den nyeste lovgivning bl.a. om reglerne for leje af arbejdskraft som et led i kampen mod social dumping, hvor jo mere ensartede regler, der eksisterer i Norden, desto bedre.

-De nordiske lande har fælles dobbeltbeskatningsaftaler med en række lande, hvilket er ret usædvanligt, hvor det enkelte land normalt har sådanne separate aftaler. Det har vi jo også - således med Færøerne og Grønland for at nævne de mest nærliggende.

-Grænsehindringsproblematikken er vi også optaget af, hvor vi således i samarbejde med det nordiske Grænsehindringsråd søger at løse problemer bl.a. på pensionsområdet og hvad angår den særlige situation for de ansatte, også fra ikke-nordiske lande, ved den kommende store forskningsinstitution ESS med hovedsæde i Lund, men også med afdeling i Danmark.

-Her er det en stor fordel, at Rådets formand er *Ole Stavad*, som tidligere skatteminister selv nøje kender disse problemer. ESS-sagen er netop et eksempel på vigtigheden af et konkret samarbejde, hvor vi i fælleskab kan fjerne barrierer, fortsætter Benny Engelbrecht.

Vigtig information

Skatteministeren fremhæver også vigtigheden af den fælles nordiske skatteportal på internettet www.nordisketax.net hvor man både på dansk, norsk, svensk, finsk og engelsk kan indhente oplysninger, hvis man er bosat i ét nordisk land og har indkomst eller aktiviteter i et andet nordisk land.

Skatteportalen havde i maj 10 års jubilæum, og skatteadministrationerne i Danmark, Island, Norge, Finland og Sverige er i fællesskab ansvarlige for indholdet.

-Det er vigtigt at informationen til pendlere i Norden er god. Samarbejdet herom i Øresundsregionen har også været inspirerende for det danske-tyske samarbejde omkring pendlerne i Sydjylland/Sydslesvig og det kan yderligere blive tilfældet for pendlerne – også i byggeperioden – i forbindelse med den kommende faste Femern-forbindelse.

{ det er vigtigt at informationen til pendlere i Norden er god }

-Som i så mange andre tilfælde gennem årene, må vi benytte den generelle nordiske holdning: Lad os løse problemerne i god ro og orden! slutter Benny Engelbrecht, der som folketingsmedlem valgt i Sønderborg-kredsen selv har været en aktiv grænsedbryder hvad angår samarbejdet i denne del af det danske rige. ■

Skatteministeren i ministeriet, der har til huse i en moderne bygning på Christianshavn med vandudsigt og med ca. 200 ansatte (foruden de 6.100 øvrige ansatte ved SKAT samt i tilhørende ankenævn m.v.)

Vil styrke demokratiet og Medborgerindflydelsen

50 års jubilæum for Foreningerne Nordens Forbund (FNF) blev fejret med en konference og forslag om en nordisk tænketank

Fællessalen på Christiansborg dannede den 29. april rammen om FNF's 50 års jubilæumskonference. Programmet bød på en lang række oplægsholdere af eksperter og politikere, og i forbindelse med konferencen fremlagde FNF's præsidium et forslag om at etablere en nordisk tænketank med fokus på det fremtidige nordiske samarbejde.

- Det islandske formandsskab i Nordisk Råd har i 2015 valgt at have et punkt i sit formandskabsprogram, som hedder "Civilsamfundet". Det handler om vigtigheden af de nordiske frivillige organisationer, men samtidig om vigtigheden af at det nordiske samarbejde bliver gjort mere synligt, sagde vicepræsident i Nordisk Råd, *Guðbjartur Hannesson*, i sit indlæg ved konferencen.

- Det er også et af målene, der er fremsat i anledning af Foreningen Nordens Forbunds jubilæum, at revurdere og forstærke samarbejdet mellem FNF og Nordisk Råd. Tre udvalg i Nordisk Råd har allerede diskuteret samarbejdet i mellem FNF og NR og de frivillige nordiske organisationer på deres møder i januar og

FNF-formand Ragnheidur H. Þorarinsdóttir bød velkommen.

marts. Udvalgene har drøftet definitionen af et civilsamfund og vigtigheden af at styrke demokratiet og medborgernes indflydelse i samfundet.

Han forklarede endvidere, at udvalgene har været i dialog med FNF om sagen og opfordrer nu Nordisk Råds Præsidium at involvere alle fagudvalgene i Nordisk Råd i diskussionen om dette vigtige spørgsmål.

Samtidig har FNF's Præsidium nu vedtaget en indstilling til Nordisk Råd om medborgerinitiativ. I indstillingen foreslår FNF Nordisk Råd at gøre det muligt for en gruppe nordiske medborgere at fremme medborgerforslag til behandling i Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd.

at revurdere og forstærke samarbejdet mellem FNF og Nordisk Råd

- Jeg synes, at indstillingen er både interessant og relevant og jeg glæder mig til at behandle den i Nordisk Råds Præsidium. Den vil efter min mening åbne for nye muligheder for at fremme medborgernes indflydelse i det nordiske samarbejde, tilføjede *Guðbjartur Hannesson*. ■

Den teknologiske og digitale fremtid for Norden

Både ekspertudsagn og politiske indlæg ved FNF-konferencen

Jubilæumskonferencen på Christiansborg havde fremtidens teknologi og muligheder som tema. I en række indlæg blev det understreget, at de nordiske lande – i et nødvendigt samarbejde – har unikke muligheder for at udnytte økonomiske forskningsmæssige, kulturelle og menneskelige ressourcer til at gå forrest med at udvikle de økonomiske og samfundsmæssige strukturer, som kan garantere retssikkerhed, menneskerettigheder, demokrati og økologisk bæredygtighed i fremtiden.

FNF's formand, *Ragnheidur H. Þorarinsdóttir*, Island, understregede således i sin velkomst, at FNF i stedet for at se tilbage efter 50 års virke som paraplyorganisation for de nationale Norden-foreninger, skal se fremad – men også lære af erfaringerne og samtidig bevare forskellighederne i det nordiske samarbejde.

Minister for nordisk samarbejde, *Carsten Hansen*, så frem til ved hjælp af ny teknologi, at Norden bliver en bæredygtig vækstmotor med men-

nesket i centrum. Han sluttede op om FNF-forslaget om en nordisk tænketank med inddragelse af den nordiske frivillighedssektor, og omtalte den danske Foreningen NORDEN's aktive involvering i udarbejdelsen af det danske formandsskabsprogram for 2015.

Lene Andersen, dansk forfatter og fremtidsforsker, konstaterede ved en historisk gennemgang af samfundsudviklingen, at industrisamfundet gradvist opløses af den ny teknologi,

En række af konferencens indledere. Fra venstre (på talerstolen): Lene Andersen, Per Ödling, Vala Ragnarsdottir, Harald Sverdrup og Steen Rasmussen.

og det samme gælder de nationale grænser, hvorfor der må udvikles nye institutioner. En nordisk drøm vil være at udvikle en struktur med fælles værdier og rettigheder, hvor bl.a. det nordiske kultursamarbejde må virke endnu mere sammen.

*en nordisk drøm vil
være at udvikle en
struktur med fælles
værdier og rettigheder*

Professor Per Ödling, Lunds Universitet, omtalte den nutidige udvikling med stærkt stigende produktivitet men uden øget beskæftigelse, som skaber utryghed og ungdomsarbejdsløshed med deraf følgende protester, kriminalitet og fascisme. Den nye nordiske vej må være at lede med eksempler og konstruere et nyt socialt ansvarligt samfund.

Kristin Vala Ragnarsdottir, professor ved Islands Universitet, skildrede på baggrund af klimaændringer og forurening af havene samt kemisk forurening, behovet for en bæredygtig udvikling – set ud fra det store billede og efter nye vinkler, som bl.a. en række økologiske initiativer i Danmark er gode eksempler på.

Professor Harald Sverdrup, Islands og Lunds Universiteter, gennemgik jordens beholdning af råstoffer og udviklingen fremover, hvis det nuværende forbrug heraf bare fortsætter. Det bliver derfor nødvendigt med langt mere genbrug i systemet med deraf følgende nye virksomheder og øget beskæftigelse. Der er gode muligheder herfor i Norden, men det kræver også lovgivning.

Fra professor Steen Rasmussen, Syddansk Universitet, kom en beskrivelse af et projekt med simulering af en computer, hvor visionen er at udvikle den universielle konstruktur og et personligt fabrikations - netværk. Det vil være Nordens opgave at udvikle den første demokratiske, digitale infrastruktur og dermed tage ledelsen af hele denne udvikling. ■

Nordisk Råds vicepræsident på talerstolen i Fællessalen med konferencens ordstyrer, seniorrådgiver Mary Gestrin, i baggrunden.

Kritiske røster om fremtidens udvikling

Men stadig behov for gode nordiske relationer

- Oplægget til denne konference er helt rigtigt. Den teknologiske udvikling rummer uanede muligheder for en social og miljømæssig bæredygtig udvikling, herunder kortere arbejdstid, så mennesket kan få tid til det gode liv. Men den teknologiske udvikling rummer også uanede risici for, at markedsøkonomiens rovdraft på mennesker og natur fjerner grundlaget for menneskehedens eksistens, sagde folketingsmedlem *Finn Sørensen* (EL), dansk medlem af Nordisk Råds Velfærdsudvalg.

- Det handler om politisk magt, hvem der har magten og hvad den bliver brugt til. Hvis vi ikke kan og ikke vil styre finanskapitalen, så kan vi godt glemme alle de flotte visioner om social og økonomisk bæredygtighed på denne klode. De nordiske lande bør frigøre sig for bindingerne til EU, indlede et tæt samarbejde om at bryde finanskapitalens magt og sætte social og miljømæssig bæredygtighed i højsædet, sagde Finn Sørensen.

Blandt det politiske debatpanel var også *Penilla Gunter*, Sverige, formand for Velfærdsudvalget. Hun mente, at fremtiden for Norden må fortsætte med at udspringe fra målsætningen om, at den sociale, økonomiske og miljømæssige holdbare udvikling sker side ved side. Selv om den teknologiske udvikling går fremad og mindsker behovet for traditionelle arbejdsopgaver, findes behovet stadig for gode relationer mellem indbyggerne i de forskellige lande.

behovet for tillid mellem de nordiske lande kan ikke understreges tydeligt nok

- Behovet for tillid mellem de nordiske lande kan ikke understreges tydeligt

nok, for at et fælles marked for både tjenester og produkter skal fortsættes med at blive udviklet, og for mobiliteten af arbejdskraft. Det spiller en stor rolle for civilsamfundets organisationer og for at påvirke og bibeholde demokratiet i Norden gennem kommunikation med næringsliv og politik, sagde Penilla Gunter.

Heidi Lunde Nordby, Norge, medlem af Nordisk Råds Næringsudvalg havde en noget mere kritisk tilgang til ideen om en udvidelse af fremtidens teknologi, som var temaet for jubilæumskonferencen.

- Ny teknologi og automatisering vil føre til at vi mister mellem 30 og 40 procent af dagens arbejdspladser i de nordiske lande. Dette løses bedst ved at satse på uddannelse og at være bedst på de teknologier som overflødiggør arbejdspladserne.

- Lukkede grænser og øko-landbrug er ikke svaret på noget som helst – aller mindst de udfordringer vi står over for i dag. Digital læring i skolen er vigtig, men ofte er børnene mere digitale end lærerne. Derfor trænger vi til et digitalt lærerløft, sagde Heidi Lunde Nordby. ■

Et udsnit af den store forsamling i den historiske fællessal på Christiansborg.

Dansk skoleklasse I. vinder af nordisk klimaduel

"Bæredygtighed er, når du gemmer til de næste generationer". Så simpelt kan det siges, hvis du spørger den kommende generation i den danske Krogårdskoles 7.C. i Hundige vest for København.

Klassen har netop vundet første runde i Den Store Nordiske Klimaduel; en læringsbaseret duel for 12-14-årige i hele Norden, som handler om at spare på energi og lære om nutidens klimaudfordringer. Klimaduellen indgår i de nordiske statsministres fællessatsning "The Nordic Region - leading in green growth", et initiativ for at fremme Nordens grønne udviklingspotentiale.

Første runde af Nordisk Ministerråds årlige satsning på undervisning i klima og natur er tilendebragt med mange flotte resultater og ny viden til de kommende generationer.

Den Store Nordiske Klimaduel blev lanceret i fjor på Den Nordiske Klimadag og blev som undervisningskoncept samtidig en del af www.nordeniskolen.org - en læringsportal, som tilbyder undervisningsmaterialer med et tværnordisk perspektiv.

Næste generation må blive bedre end os

Ifølge *Thomas Mikkelsen*, Klimaduellens udviklingschef, er bæredygtig tankegang og bevidsthed om miljøet nødt til at blive integreret bedre i uddannelsessystemet. Ved at introducere skolebørn for klimaudfordringerne, får de mulighed for at blive mere bæredygtige forbrugere end de forrige generationer.

- Eleverne i vores skoler er fremtidens forbrugere, og de har brug for at kunne leve i bedre harmoni med planetens begrænsede ressourcer", siger han. "Vi er nødt til at ændre vores vaner, og det kræver en ændring i folks bevidsthed, fokus og engagement.

Tilbage i Krogårdskolens 7.C har eleverne fået gjort sig nogle tanker, om den fremtid de går ind i.

{ eleverne i vores skoler
er fremtidens forbrugere }

Krogårdskolens 7. C sammen med deres lærerinde Lone Skaftes Jespersen

- Hvis du bruger for mange fossile brændstoffer, så bliver planeten oversvømmet, og arter uddør, opsummerer eleven *Frederik Vennervald Møller Hansen*.

- Bæredygtighed er, hvis du har brugt ressourcer og kan genbruge dem igen. Bæredygtighed er, når du gemmer til de næste generationer.

Nordisk undervisning om klima

FNF-portalens Norden i Skolen er designet med det formål at tilbyde høj faglighed og fleksible værktøjer til lærere i hele Norden og indeholder samtidigt et læringsunivers, som møder eleverne i øjenhøjde og motiverer dem til selv at gå på opdagelse.

- Klimaduellens koncept har mange potentialer, siger *Lone Skaftes Jespersen*, lærer for Krogårdskolens vinderklasse.

- Når det kommer til at fordybe sig i det faglige, så kan jeg godt lide den differentierede tilgang, hvor læreren både selv kan stille egen opgave eller gå på opdagelse i portalens opgavebibliotek. Både variationen i opgaverne og muligheden for at krydre læringen med konkurrenceelementet og points er noget, der kan skabe engagement blandt eleverne.

Klimaduellen bliver gentaget næste skoleår og næste runde starter d. 11.11.i år på Den Nordiske Klimadag. Deltagelse er åben og gratis for alle grundskoler i Norden. Allerede nu er portalen dog åben og materialerne og funktioner som for eksempel etablering af venskabsklasser, chatfunktioner, opgavestyring og opgavebank vil være til rådighed hele året. ■

I djupa svenska skogar skapades en dansk brigad

Text: Sture Näslund

I ett av Tøjhusmuseets magasin i København finns en fana som är ett stycke dansk krigshistoria. Fanan är röd med vitt kors. I det översta inre fältet ser man ett krönt C X. På en silverplatta på fanans stång står: *Till Venner från venner.*

Det är Den danske Brigades fana, den militära styrka på 5.000 man som utbildades i Sverige under andra världskriget och som skulle föras över till Danmark när tyskarna kapitulerade.

Fanan är i så dåligt skick att den inte kan vecklas ut och fotograferas förrän den har konserverats. Senast den visades upp var för 30 år sedan vid ett jubileum. Trots uppmaning från museet att hantera fanan varsamt var den "meget medtaget" när den återlämnades till museet, som det står i en anteckning om fanan. "Det nederste højre hjørne er fuldstændigt revet op, materiale mangler. Det øverste hjørne er revet op i mindre grad."

Den danske Brigades fana och dess sorgliga öde är en illustration av hela brigadens historia.

Dramatiska förändringar

Krigsåret 1943 härskade fortfarande de tyska nazisternas förtryck över stora delar av Europa. Men långsamt började "ödets gångjärn", The hinge of fate, som Churchill uttryckte det, svänga till de allierades fördel.

I Danmark skedde dramatiska förändringar under sommaren och hösten. Regeringen avgick. De tyska ockupanterna införde undantagstillstånd. Danska försvaret avväpnades, officerarna internerades. Flottan svarade med att sänka ett stort antal av sina fartyg medan andra kunde föras till Sverige. Inför hotet om deportation räddades tusentals judar över till Sverige. Många motståndsmän kom också över Öresund med de illegala flyktlinjerna.

Da brigaden blev överfört til Danmark

I det neutrala Sverige skedde också märkliga ting. Som ett klart brott mot neutralitetens lagar tillät svenskarna militär utbildning av danska och norska flyktingar. Det kallades visserligen utbildning av polistrupper, men var i verkligheten något annat. Vid krigsslutet fanns därför 5.000 danskar och 12.000 norrmän organiserade i militära förband, beredda att med vapen i hand återvända till sina hemländer. Den danska styrkan kallades Den danske Brigade eller senare Danforce.

Denna militära utbildning av flyktingar från ockuperade grannländer var i sig något märkligt, men ännu märkligare var att bakom den delvis hemliga verksamheten stod en civil svensk, chefen för Statens kriminaltekniska anstalt, *Harry Söderman*. Han var en av krigsårens mest egenartade personligheter i Skandinavien. Energisk, med stor övertalningsförmåga, djupa kontakter med regeringens nyckelpersoner.

Samtidigt visade han ett suveränt förakt för regler och byråkrati. Därmed var han en nyckelperson när de norska och danska flyktingarna skulle organisera sig militärt. Men naturligtvis kunde det inte ske utan politikernas tysta medgivande och senare med den svenska försvarsmaktens aktiva deltagande.

*-visade ett
suveränt förakt
för regler och
byråkrati*

Förspelet till Den danske Brigade började den 29. augusti 1943 då tyskarna införde undantagstillstånd i Danmark och regeringen avgick.

Händelserna förändrade stämningsslaget i Danmark och skapade förutsättningar för brigaden.

Aktiva insatser

Men 29 augusti skapade också ett avstånd mellan de äldre, äldre officerarna och de yngre, lägre befäl. De yngre var mer inriktade på aktiva insatser medan de betraktade de äldre stabsofficerarna med stor misstro.

Högste chef för brigaden i Sverige blev generalmajor *Kristian Knudtzon*. Han var av den äldre skolan och blev aldrig omtyckt av de meniga och de yngre officerarna. Med sitt uppträdande den 29 augusti förlorade härens ledning de sista resterna av förtroende hos de meniga och yngre befäl. Det kom att också att prägla Den danske Brigade.

Hösten 1943 kontaktade Hans Hedtoft svenske statsministern Per Albin Hansson. Dansken ville att Sverige skulle lägga upp ett vapenförråd för 50.000 man som skulle föras över till Danmark om kaos utbröt. Därmed togs ytterligare ett nytt steg mot Den danske Brigade.

Julen 1943 började brigaden formeras. I djupa skogar i södra Småland byggdes ett läger i Sofielund för de första

medlemmarna av brigaden. Sofielund var ett litet pensionat på en öde plats i en stor skog.

Alla politiska formaliteter var nu ordnade och i Stockholm bildades Kommandoen för militära Flygtninge. Den drivande kraften var den tidigare nämnde svenske Harry Söderman som samtidigt med stor energi byggde upp motsvarande norska styrkor på svensk jord.

En annan person som gjorde stora insatser var *Ebbe Munck*, dansk journalist som under hela kriget bodde i Stockholm och som var en mycket viktig förbindelselänk.

Flera utbildningsläger

Harry Söderman skriver om valet av Sofieholm:

-Det var ensligheten som gjorde att vi valde denna plats. Det är kanske inte underligt att hos några av danskarna utvecklades en formlig skogssjuka.

Sofielund följdes sedan av flera utbildningsläger för brigaden. Verksamheten skulle vara hemlig, men det gick inte att hemlighålla den. T o m tyskarna kände till den.

Harry Söderman skriver också om brigaden:

-Danskarna hade en stor fördel i de många erfarna officerare av alla vapenslag som de kunde disponera i början av utbildningen...Därmed blev den kanske grundligare

Organisatoren Harry Söderman

utbildad än norrmännen. Disciplinen var också avsevärt bättre.

När brigaden i april 1945 samlades i Skåne för att föras över till Danmark omfattade den omkring 5.000 man och kvinnor (lottor.) Av styrkan var cirka 3.400 stridande soldater. Brigaden kan beskrivas som en lätt infanterienhet. Man saknade artilleri och andra tunga vapen.

Medlemmarna som frivilligt anmält sig tjänsten kom främst från Östdanmark och med klar övervikt av köpenhamnare. Många var officerare eller annat befäl. Därmed, skriver Knud J. Jespersen i en bok om brigaden, fanns en garanti för att danska generalkommandot och politikerna inte skulle förlora kontrollen över brigaden.

Fredsdagen 5.maj

Brigaden skeppades över till Danmark fredsdagen 5. maj. Den kom aldrig i strid med tyska trupper, däremot blev det en del sammandrabbningar med danska nazistsympatisörer på flera platser i Danmark. Strider som krävde dödsoffer hos brigaden.

**{ -kom aldrig i strid
med tyska tropper }** Sommaren 1945 upplöstes denna märkliga militära enhet. Många medlemmar var besvikna över att inte aktivt ha fått

strida mot de tyska ockupanterna. Frågor ställdes också vad syftet egentligen varit med brigaden. Skulle den vara en del av den hemliga motståndsrörelsen? Eller hade en del politiker tänkt använda den som ett "vitt garde" för att slå ner eventuella kommunistiska upprorsmän?

Kanske var grundtanken att politikerna ville ha denna brigad för att i ett trängt läge i en osäker efterkrigstid upprätthålla ro och ordning i landet.

Säkert är dock att utan vänskapen mellan socialdemokraterna Hans Hedtoft och Per Albin Hansson och med

Brigadens chef, generalmajor Kristian Knudtzon

kriminalteknikern Harry Söderman som en starkt pådrivande "bulldog" hade inte brigaden fått den omfattning som den trots allt fick. ■

Mordet på Kaj Munk förde honom till Brigaden

Text och bild: Sture Näslund

I Ringsted bor en mycket intressant man som jag har avtalat ett möte med. Jag ringer på hans dörr på Kongensgade och en äldre herre klädd i Monty-Dress öppnar och bjuder mig välkommen. Uniformsjackan pryds av två ordensband och ett ovalt gult emblem.

Jag är hemma hos Børge Albøg Olsen, 91 år gammal. Han har en stor del av sitt liv varit järnhandlare (isenkræmmer) och ägt flera egna butiker på olika platser på Själland.

Under Andra världskriget enrollerade han sig i Den danske Brigade som utbildades i Sverige för att sättas in i Danmark när de tyska ockupanterna kapitulerade maj 1945.

Børge Olsen var en av nära 5.000 danskar som ingick i brigaden. Idag finns omkring tio av dem kvar i livet. De representerar ett stycke dansk krigshistoria som få känner till, men som under krigsåren spelade en viss roll samtidigt som brigaden blev en bricka i det politiska spelet.

År 1944 var 19-årige Børge expedit i en järnhandel i Præstø. 4 januari mördades Kaj Munk av nazisterna, det var det första skärningsmordet i Danmark. Mordet på Munk gjorde honom mycket upprörd.

-Det gjorde ont, det var ju direkt kriminellt och den direkta orsaken till vad som sedan skedde för mig, säger han.

Børge och två kamrater lämnade sina arbeten för att söka sig till motståndsrörelsen i Köpenhamn. Där sade man nej.

-Du är ju efterlyst av polisen och din bild finns på alla polisstationer! Det går inte!

Dramatisk färd över Sundet

Han valde i stället att försöka komma över till Sverige. Det lyckades med hjälp av den legendariske Erling Kiær som med motorbåt smugglade flera hundra danskar till Sverige från Snekkersten och Gilleleje. Efter en dramatisk färd över Sundet kom Børge till Helsingborg den 20 februari 1944.

Efter polisförhör fördes han till ett flyktingläger utanför Ystad i Skåne. Den danske Brigade hade redan bildats och han ansökte om att få bli medlem i den. När det började flörera rykten om, att brigaden skulle sättas in mot danska kommunister om de försökte göra en kupp efter krigsslutet, drog Børge tillbaka sin ansökan.

-Jag kunde ju inte vara med om att bekämpa danska kommunister, de var ju det bästa motståndsfolk som vi någonsin haft! Tänk att skjuta på våra egna medborgare, även om de var kommunister. Det är inte vår mentalitet, vi ska alla ha lov att vara som vi vill i en demokrati. Det är ju demokratis sanna väsen.

{ -vi ska alla ha lov at vara som vi vill i en demokrati }

När brigaden senare inlemmades i SHAEF:s kommando (de västallierades samlade invasionsstyrkor som samarbetade med motståndsrörelserna) ansökte Børge på nytt om att bli medlem i brigaden. Och han blev antagen.

-Med SHAEF:s kommando var jag säker på att jag inte skulle missbrukas, säger han.

Brigaden hade utbildningsläger på flera platser i Sverige. Børge hamnade i Håttunaholm utanför Sigtuna (vid sjön Mälaren) och ingick där i första bataljonens första infanterikompani. I april 1945, freden var nära, förflyttades hans bataljon liksom hela brigaden till Skåne. Den 5 maj fördes de danska trupperna över till Helsingør med olika fartyg från Helsingborg.

Børge tillhörde förkommandot och vid landstigningen i Helsingør möttes de av beväpnade tyskar vid Kronborg. Men tyskarna sköt inte.

Passade inte som militär

Efter tyskarnas kapitulation placerades större delen av brigaden vid tysk-danska gränsen. Brigaden upplöstes den 10 juli 1945. Medlemmarna erbjöds att bli gränsgendarmar eller utbildas vid officersskola. Børge avstod från bägge alternativen.

-Jag passade inte som militär, säger han. Jag sade alltid min mening. Är man militär har man bara en mening, befälets.

I stället återgick han till järnhandeln i Præstø där ägaren tog emot honom med öppna armar. De kommande 47 åren var han järnhandlare och hade i

många år egna butiker. Som pensionär har han arbetat energiskt i de organisationer som tillvaratar brigadmedlemmarnas intressen, även om den särskilda brigadföreningen numera har upphört.

Vi var besvigna

Om Den danske Brigade säger han:

Vi var besvikna över att vi inte fick göra en mer aktiv insats för Danmarks befrielse. Det var inte meningen att vi skulle sättas in i strid. Hade vi vetat det, tror jag att många hade lämnat den och återvänt till Danmark och gått in i motståndsrörelsen. Vi var nog en bricka i ett större politiskt spel.

- Medan kriget pågick ansåg många att vi var små och obetydliga och efter kriget är brigaden glömd. Men det lugn som rådde direkt efter krigsslutet berodde också på oss. Den ro som skapades kring den danska demokratin är nog brigadens största insats. Polisen satt ju i koncentrationsläger, gränsgendarmerna var förda till Tyskland, militären internerad.

När brigaden avmönstrade i Sønderborg kom aldrig något tack från den militära ledningen.

Men som Børges kompanichef, den mångomtalade Helge Jensen, allmänt kallad Marokko, sade, med viss ironisk skärpa:

-Vi har jo også kun gjort vor pligt! ■

Børge Olsen – klädd i Monty-dress och med ordensband.

Nordjyske elektrikererelever uddannes i Island

Lasse Møbjerg Kristensen, elektrikererelev ved Technology College Aalborg, har fundet en praktikplads på lang afstand af skolen. Han er nemlig lavet en fire-årig uddannelsesaftale med firmaet "TG raf" i Grindavík, Island. En aftale Lasse er meget glad for.

"Vi arbejder hovedsageligt på skibe – laver el og styring på skibe, og det er kanon godt", synes han, "Det er godt at være i udlandet og lære faget, og så lære det på sit modersmål på skolen". Det er en fordel for Lasse at de islandske regler og bekendtgørelser for el-arbejde ligner de danske meget.

Lasse Møbjerg Kristensen der kommer fra Aalborg, har familie på Island og har boet der tidligere, men derfor er sproget stadig svært. Det har dog ikke været nogen hindring: "De er alle sammen tålmodige med sproget – mit islandske er ikke på toppen, men de tager hensyn",

fortæller han og tilføjer at han er glad for firmaet: "Vi er ikke så mange – jeg tror vi er 15 ansatte. Vi har en god leder, og der er en god stemning hvor alle kender hinanden godt. Vi mødes også uden for arbejdstiden".

Tog endnu en dansk elev

Det islandske firma er også glade for deres danske elev. Blandt andet derfor tog TG straks en anden elektrikererelev fra Technology College, *Martin Lund*, som erstatning da Lasse skulle til Danmark for at tage ét af sine skoleforløb. Faktisk var TG straks med på ideen allerede inden de overhovedet havde mødt Martin Lund.

Martin der kommer fra Nibe, rejste til Island på en fire-ugers aftale, støttet af EU's program Erasmus+. Det betød at han i starten måtte klare sig for sin SU, men efter de fire uger fik han en aftale med fem måneders lærlingeansættelse. "Hvis du viser at du gerne vil, så er det en god

Martin Lund

Lasse Mobjerg Kristensen

mulighed for at komme ind. Hvis man gider arbejde de timer for SU'en, så kan man vise hvad man kan, og så kan man – måske – få en aftale", fortæller Martin.

I Martins første måned delte han lejlighed i Grindavík med Lasse. De kendte ikke hinanden på forhånd. Lasse er styrings- og reguleringselektriker, og Martin tager sin uddannelse som EUX så han også får gymnasiefag og studiekompetencer. Martin Lund er nu tilbage i Danmark på skoleophold, og har valgt at fortsætte sin uddannelse hos Arla.

Fik hurtigt stort ansvar

Både Lasse og Martin oplevede at de meget hurtigt fik stort ansvar på arbejdet. Måske fordi danske elever har mere praktisk arbejde – de lærer mere hands-on – end islandske elever. I Island har man tre års teori på skolen inden man kommer ud og skal lære praksis. På de danske erhvervsuddannelser begynder praktikken tidligere og praksis fylder i det hele taget meget mere.

Når Lasse møder sine danske klassekammerater på skoleforløb kan han høre, at han får mere ansvar end dem der er i praktik i Danmark: "Jeg bliver bare kastet ud i det,

og der er ikke nogen der kigger én over skuldrene. De har tillid til at jeg kan og hvis det er noget jeg ikke har prøvet før, sætter de mig godt ind i tingene - og jeg kan bare ringe hvis jeg kommer i tvivl".

Behov for faglærte i Island

Lasses aftale med det islandske firma blev en anledning for Tech College Aalborg til at gøre en indsats for flere praktikpladser i Island. Leder af praktikcenteret *Per Dennis Kristensen* og international koordinator *Kaj Thybo* tog til Island for at opsøge mulige praktikvirksomheder.

De besøgte Uddannelsesrådet for Island, hvor de både fik spredt kendskabet til de danske praktikelever til islandske arbejdsgivere og fik åbnet for et fremtidigt samarbejde. De besøgte desuden virksomheder som Marel Foods, Opin Kerfi, Nyherji og Vodafone, som alle viste interesse for de mange forskellige ordninger og muligheder for at få danske elever i kortere eller længere praktikophold.

Island mangler generelt faglært arbejdskraft, og den danske praktiske måde at bygge uddannelserne op på tiltaler det islandske erhvervsliv. ■

Ny nordisk venskabsbyaftale

-med NORDEN-lokalafdeling som initiativtager

I en tid, hvor nye nordiske venskabsbyaftaler er sjældne, er det bemærkelsesværdigt at Langeland kommune har indgået en ny venskabsbyaftale med Tingsryd, Sverige, Skaun, Norge og Keuruu, Finland, og nu er i fuld gang med at udvikle dette nordiske samarbejde i praksis.

-Det skete faktisk på initiativ af vores lokalafdeling, fortæller formanden for den lokale NORDEN-afdeling, *Sonja Fogsgaard*, tidligere plejehjemsleder og sygeplejerske. Tingsryd kommune havde bedt vores landskontor om at skaffe en venskabsby i Danmark af en passende størrelse, og med ca. 12.000 indbyggere, svarede det meget godt til Langeland kommune.

-Repræsentanter for den svenske kommune besøgte os så i 2013, hvor der både blev orienteret om de kommunale forhold og vist rundt på øen. Dét resulterede i, at Langeland deltog i et nordisk venskabsbytræf i Tingsryd i fjor, sammen med repræsentanter for Skaun og Keuruu, og her blev den nye venskabsbyaftale underskrevet. Pudsigt nok måtte den svenske by selv vente med at underskrive til et kommunalvalg var overstået, men så faldt det hele på plads.

-Fra Langeland kommune deltog viceborgmester *Lisa Pihl Jensen*, stabschef *Kurt Habekost*, skole- og dagtilbudschef *Lone Bjerregaard* samt formand, næstformand og kasserer fra NORDEN-afdelingen.

-Vi mødtes også med den lokale Norden-afdeling der har ca. 40 medlemmer ligesom vores, og der er lokalafdelinger i alle de fire venskabsbyer, fortæller Sonja Fogsgaard, der beretter om et tættere samarbejde med lokalafdelingen i Svendborg og i øvrigt glæder sig over, at NORDEN-afdelingen nu har fået bevilget 5.000 kr. i kommunalt tilskud til sit arbejde.

18 unge til Scandic Cup

Lone Bjerregaard er aktivt involveret i – og deltager selv i det næste nordiske venskabsbyarrangement i år, nemlig fodboldturneringen Scandic Cup i Skaun her i juni, hvor der deltager 18 unge fra lokale 8.klasser på Langeland, 2 lærere samt viceborgmesteren og den lokale ungdomsskoleleder.

-Elever og lærere skal indkvarteres privat, så det skal gerne betyde et godt socialt samvær og øget kendskab til det norske sprog og deltagerne fra de andre venskabsbyer.

Vi håber at det bliver en fast tradition, og kommunen har en udvalgskasse til at støtte sådanne gode formål, fortæller skole- og dagtilbudschefen.

Lisa Pihl Jensen glæder sig over at et socialdemokratisk valgkrav om etablering af en nordisk venskabsforbindelse, nu er blevet opfyldt og ser frem til, at Langeland bliver vært ved det næste nordiske venskabsbytræf i 2016, i et tæt samarbejde med NORDEN-afdelingen.

-Jeg havde i maj lejlighed til at fortælle de lokale deltagere i turen til Skaun om venskabsbysamarbejdet og om de positive oplevelser delegationen havde ved det første træf i Tingsryd. Der kan være særlige sprogproblemer med deltagelsen fra den finske venskabsby, men med et fælles ønske om et positivt nordisk samarbejde, bliver problemerne løst, understreger hun. ■

Aktive deltagere i det nordiske samarbejde, fra venstre: Lisa Pihl Jensen, Lone Bjerregaard, Kurt Habekost og Sonja Fogsgaard.

Endelig en udvidelse af nordisk forsvarssamarbejde

Den 10.april præsenterede de fem nordiske lande en ny samarbejdsaftale på forsvarsområdet. Det sker blandt andet som en konsekvens af den aggressive russiske optræden i de nordiske nærområder. Samarbejdsaftalen blev præsenteret i form af en kronik flere nordiske dagblade med forsvarsministrene i Norge, Sverige, Danmark, Finland og den islandske udenrigsminister, som afsender.

- Jeg håber inderligt, at det bliver til noget denne gang og at det indebærer et fokus på de baltiske landes sikkerhed, siger formand for den danske delegation i Nordisk Råd, fhv. minister *Bertel Haarder*.

Han understreger endvidere succesen med det allerede eksisterende nordiske forsvarssamarbejde NORDEFCO (Nordic Defence Cooperation) mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige og mener, at det nu bør udvides.

Forslag om kommission

Bertel Haarder har længe presset på og opfordret Nordisk Råds Præsidium til at drøfte muligheden for at anbefale de nordiske statsministre til at nedsætte en nordisk forsvars- og sikkerhedskommission. I forlængelse af tidligere norske udenrigs- og forsvarsministre, Thorvald Stoltenbergs tale under Nordisk Råds session i 2014, opfordrede Berthel Haarder i slutningen af 2014 statsminister Helle Thorning-Schmidt til at tage initiativ til at nedsætte en forsvars- og sikkerhedskommission under Danmarks formandskab for Nordisk Ministerråd i år.

- Stoltenbergs forslag på session i 2014 var fremragende, og jeg mener helt klart at ministrene bør tage det op som en konsekvens af deres kronik, siger Berthel Haarder.

Fokus på Baltikum

Han er særdeles tilfreds med, at de nordiske ministre er gået sammen og officielt har erklæret deres ønske om at samarbejde hvilket blandt andet indebærer fælles militære øvelser, fælles industrisamarbejde,

fælles udvikling af efterretningskundskab og fælles bearbejdning af cyber-materiale.

- Jeg er glad for at de taler sammen og skriver sammen. Det er afgørende er jo så, at det bliver til noget og at det føres til handling – og at de baltiske lande er med. De baltiske lande er med i NATO, men det er Sverige og Finland ikke, så det kræver jo en helt særlig opmærksomhed, siger Bertel Haarder.

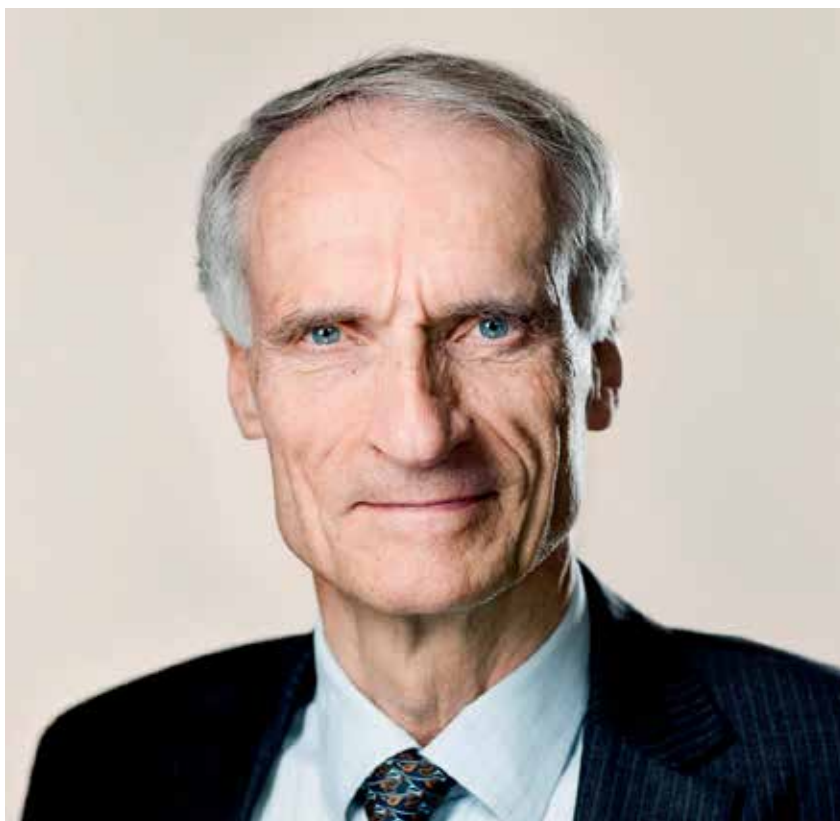
- Jeg vil også understrege vigtigheden af et samarbejde omkring Arktis. I takt med at isen forsvinder øges besættelsen, og det kræver et øget fokus på forsvar, beredskab og sikkerhed. Vi har jo et allerede eksisterende sam-

arbejde omkring fælles overvågning af luftrummet over Island og det kan med rette udbygges. Sidst med ikke mindst er det også yderst vigtigt, at der bliver lagt fokus på cyber-sikkerheden, slutter Bertel Haarder. ■

(Norden.org)

jeg er glad for at de taler og skriver sammen

Bertel Haarder om ny samarbejdsaftale.

Nordisk ministermøde på Færøerne

Nordiske kulturministre vil fremtidssikre public service

De nordiske kulturministre har i en fælles erklæring, givet hinanden håndslag på at arbejde for, at public service-medierne i Norden i et digitalt medielandskab fortsat skal understøtte den demokratiske debat og sikre et uafhængigt nyhedsudbud.

Det sker efter en fælles nordisk temadrøftelse om public service ved Ministerrådets møde i Thorshavn den 12.-13. maj, hvor repræsentanter fra de nordiske public service-institutioner også deltog.

Kulturminister *Marianne Jelved*, formand for Nordisk Ministerråd, udtalte:

{ -den nordiske public service model er unik } - Den nordiske public service-model er unik. Den skal vi udvikle og samtidig værne om midt i den hæsblæsende digi-

tales udvikling. Her er det vigtigt, at vi i Norden samarbejder om at sikre, at nordiske borgere får et uafhængigt nyhedsudbud og et bredt udbud af originalt, udfordrende og vedkommende public service-indhold af høj kvalitet, der afspejler de enkelte nordiske landes kulturelle og samfundsmæssige værdier. Det glæder mig, at vi kan give hinanden håndslag på den målsætning.

Tilgængeligt og værdifuldt for alle

Nordiske medieforbrugere vælger i stigende grad selv, hvad de vil se og hvornår, og det udfordrer de nordiske public service mediers formål og funktion.

Ministre understregede derfor, at reguleringen af public service-medierne skal give mulighed for, at de kan distribuere deres indhold, så det er tilgængeligt og værdifuldt for alle borgere i den digitale medieverden. Det er især vigtigt i forhold til børn og unge, fordi de udgør den fælles fremtid.

Ministre vil fortsætte dialogen både om de nordiske public service-mediers rolle i den digitale medievirkelighed og om reguleringen af dem.

Fælleserklæring om ulovlig handel

De nordiske kulturministre vedtog ved rådsmødet på Færøerne desuden en fælleserklæring om ulovlig handel med kulturgenstande fra Irak og Syrien.

– Den igangværende plyndring og udsmugling af kulturgenstande og historisk materiale som foregår i Irak og Syrien er meget alvorlig. Vi vil på det kraftigste henstille til at nordiske fagmiljøer, samlere og erhvervsdrivende som for eksempel kunsthåndlere, antikvariater og museer udviser særlig agtpågivenhed, udtalte de nordiske kulturministre.

– Vi kan konstatere at der omsættes kulturgenstande på det illegale marked for at finansiere og støtte aktiviteter i forskellige ekstremistgrupper. FN's Sikkerhedsråd vedtog den 12. februar en resolution som forpligter medlemslandene til at iværksætte tiltag for at forhindre dette.

De nordiske kulturministre bakker op om et fællesnordisk initiativ, i første omgang en fagkonference om ulovlig handel i efteråret 2015. ■

De nordiske kulturministre mødtes i Thorshavn: Marianne Jelved, Bjørn Kalsø, Illugi Gunnarsson, Alice Bah Kuhnke, Dagfinn Høybråten, og Johan Ehn (Fotograf :Louise Hagemann).

Øget indsats mod grænsehindre i Øresundsregionen

Danmarks og Sveriges Norden-ministre har bestemt sig for at fjerne fem grænsehindre, som begrænser udviklingen i Øresundsregionen. En arbejdsgruppe er blevet nedsat og allerede i slutningen af juni mødes ministrene i Odense for at fortsætte drøftelserne.

I forbindelse med Nordisk Ministerråds møde på Grønland i marts drøftede Danmarks minister for nordisk samarbejde *Carsten Hansen* og hans svenske kollega *Kristina Persson* hvordan integrationen i Øresundsregionen kan forbedres. Det resulterede i en beslutning om en handlingsplan for at fjerne fem større grænsehindre, som hæmmer væksten og integrationen mellem landene.

En særlig arbejdsgruppe er nu blevet nedsat under ledelse af begge landes udenrigsministerier. Fem grænsehindre

skulle identificeres af arbejdsgruppen inden den 1. maj. Derefter skal de aktuelle fagministerier kontaktes for at udarbejde forslag til løsninger. Målet er at have valgt fem grænsehindre og lave en handlingsplan for hvordan disse skal løses, inden ministrene mødes igen i Odense den 24-25. juni i forbindelse med Nordisk Ministerråds møde.

Ministrenes bilaterale arbejdsgruppe for at mindske antallet af grænsehindre i Øresundsregionen, skal samarbejde med det nordiske Grænsehindringsråd og det regionale politiske samarbejde i Øresundskomiteen. Fra dansk side opgives det blandt andet, at der er mandat for at løse spørgsmålet om tjenestestedighed ved politisk arbejde for personer bosat på den ene side og med job på den anden. ■

Forslag om Øresundsparlament

Forvandl det svensk-danske politiske samarbejde i Öresundskomiteen til et Øresundsparlament og acceptér Greater Copenhagen som nyt navn for regionen i visse internationale sammenhæng. Det skriver Region Skånes formand *Henrik Fritzon (S)* og næstformand *Carl Johan Sonesson (M)* i en fælles debatartikel i det svenske tidsskrift *Dagens Samhälle*.

"Vi mener, at det er på tide at omdanne Öresundskomiteen til noget bedre og vores opfattelse er, at det er tid til at skabe en rigtig politisk organisation, der omfatter

begge sider af Øresund, den danske, som omfatter mere end København, og den svenske: Et Øresundsparlament", skriver *Henrik Fritzon* og *Carl Johan Sonesson*.

Debatartiklen blev publiceret forud for Öresundskomiteens møde i Roskilde. I artiklen peger begge politikere på, at debatten lige nu kredser omkring spørgsmålet om, hvorvidt Øresundsregionen skal blive til "Greater Copenhagen", men at de mener, at spørgsmålet om navnet på regionen ikke må tage overhånd. ■

(News Øresund)

Aktiv lokalafdeling medvirkede til 100 års-udstilling

-I juni 2014 mødtes *Jens Christian Horn Andersen*, Svendborg Bibliotek, og jeg for at drøfte et andet samarbejde – nemlig om den årlige Skumringstimen i november. Vi vidste samtidig, at Dansk Folkeoplysnings Samråd ville komme med udspil vedr. tilskud til Grundlovs-aktiviteter i 2015 i anledning af 100 året for gennemførelsen af kvindernes stemmeret, fortæller formanden for NORDEN-lokalafdelingen i Svendborg, *Elinor Harder*.

-Vores drøftelse blev i stedet starten på projektet: *1915 – 2015 - Fokus på 100-året for kvinders stemmeret!* bestående af en udstilling og 3 foredrag. Udstillingstitlen blev: **Glimt af kvindelig anno 1915**.

-Der blev nedsat en arbejdsgruppe, hvor foruden Jens Christian fra biblioteket og jeg selv (også fra FO Frit Oplysningsforbund) desuden deltog lærer i FO, *Elly Kølln*, fra Foreningen NORDEN-afdelingen også Inga – *Britt Kjølby Olsen* samt fra Svendborg Museum *Bente Kudahl*, fortæller Elinor Harder videre. Projektet blev desuden støttet af Folketingets særlige Grundlovspluje.

Udstillingen, der varede til den 16.maj, blev åbnet på festlig på Svendborg Bibliotek den 28.april med åbnings-tale ved journalist *Marianne Kjær*. Udstillingens placher viste: Historien/kampen for stemmeretten, orientering

om Dansk Kvindesamfund Svendborg –en af de første i landet, 2 kvindeportrætter fra Svendborg, kvindejob: lærerinde, industri: Syerske på virksomhed, tjenestepigen, og derudover er der effekter fra 3 kvindelig: Lærerinden – Fruen – Tjenestepigen anno 1915.

Foredragene, der var gratis, omhandlede emnerne "Kvinderne kommer – den snørklede vej til valget" v. tidligere tv-journalist på Christiansborg, *Kaare R. Skov*, og "Fra Paulus – over Grundloven – til 99 lyserøde elefanter" v. foredragsholder *Inga-Britt Kjølby Olsen*, som holdt det sidste af hendes to foredrag på Gudme Bibliotek.

-Vi fik således et tilbageblik på de historiske kendsgerninger omkring "Grundlovsrevisionen" og den endelige vedtagelse af kvindernes valgret samt en redegørelse for de efterfølgende tre generationers opfattelse af, og forpligtelse på, lovens bogstav! Hvad fik vi med valget? Hvor langt er vi nået? – og endelig: Hvad skete der på Fyn i årene før og efter d. 5. juni 1915?, slutter Elinor Harder.

Tirsdag d. 28. maj åbnede udstillingen med en reception, hvor Elinor Harder her overrækker gaver til udstillere. Kaare R. Skov (th. i billedet) var blandt de mere end 90 deltagere ved åbningen, så der var lidt trængsel på den forholdsvis lille udstillingsplads. (Fotograf: Connie Schleimann).

Debat om de nordiske museers rolle i vor tid

I anledning af Skandinavisk Museumsforbunds 100 års jubilæum

Af kulturhistoriker og forfatter Inge Adriansen, Sønderborg

Inge Adriansen, kulturhistoriker, ph.d., adjungeret professor ved SDU og tidligere museumsinspektør på Sønderborg Slot.

Under Første Verdenskrig rykkede Danmark, Sverige og Norge tættere sammen, da alle tre lande var neutrale. Blandt de nye samarbejdsformer som nu opstod, var Skandinavisk Museumsforbund, der blev grundlagt i København i 1915 som et af de ældste organer inden for det nordiske kultursamarbejde. Det er den eneste fællesnordiske museumsforening, og den har en særlig betydning ved at være baseret på personlige og ikke på institutionelle medlemskaber og har fungeret for mange som et værdifuldt regionalt netværk.

Jubilæet markeres med en konference på Nationalmuseet i København i 27.-29. august 2015, hvor hovedtemaet vil være "NYT NORDISK MUSEUMSBEGREB". Her vil der blive lagt til en bred debat om de nordiske museers rolle i det 21. århundrede. Konferencen indledes af den danskfødte historieprofessor Hanne Sanders fra Institut for Øresundsstudier ved Lunds Universitet. Hun vil tale om "Ideal og virkelighed – det nordiske i historien og i dag".

Af øvrige foredrag kan nævnes Armgard Weihe fra det færøske kulturministerium, der vil fortælle om planerne for "Et nordatlantisk Nationalmuseum i det 21. århundrede", og direktør Axel Christoffersen fra NTNU Vitenskapsmuseet i Trondheim. Han vil redegøre for sit syn på "Museet i verden – verden i museet. Museums-insti-

tusjonens selvforståelse og mulige rolle i den globale landsbyen".

I anledning af jubilæet udkommer der også en festskrift på 200 sider med *Kulturel Nordisme* (som omtales nærmere i næste nr. af bladet.red.) ■

Det forstærkede nordiske samarbejde under Første Verdenskrig kom også til udtryk i Trekonger-mødet i Malmø i december 1914. På balkonen på Landshøvdingens residens ses fra venstre Christian 10. af Danmark, Gustaf V. af Sverige og Haakon 7. af Norge. Fanebærerne kan tolkes som et udtryk for, at studentskandinavismen ikke var helt død.

Kongemødet blev gentaget i 1917 i Kristiania. Det var første gang, kong Gustaf satte foden på norsk jord efter at være afsat som tronfølger i Norge i 1905. (Foto: Det Kgl. Bibliotek, København).

Nominerede til Nordisk Råds børne- og ungdomslitteraturpris

De nationale medlemmer af Bedømmelseskomitéen har nomineret følgende værker til Nordisk Råds børne- og ungdomslitteraturpris 2015:

Danmark

Mette Hegnhøj: *Ella er mit navn vil du købe det? Æske med lølblade og poetsne*

Notater, poesi og bogstavillustrationer, Forlaget Jensen & Dalgaard, 2014

Jesper Wung-Sung: *Ud med Knud*

Roman, Forlaget Høst & Søn, 2014

Færøerne

Elin á Rógvi og Marjun Reginsdóttir (ill.): *Áh, min kære mor! (Og mamma!)*

Roman, Bókadeildin, 2014.

Grønland

Naja Rosing-Asvid: *Aqipi – til sommerfest*

Roman, Milik, 2014

Island

Þórarinn Leifsson: *Maðurinn sem hataði börn (Den mand, der hadede børn)*

Roman, Mál og menning, 2014

Bergrún Íris Sævarsdóttir: *Vinur minn, vindurinn (Min ven vinden)*

Roman, Töfraland, 2014

Norge

Geir Gulliksen og Anna Fiske (Ill.): *Joel og Io. En kjærlighetshistorie*

Roman, Aschehoug, 2014

Simon Stranger: *De som ikke finnes*

Ungdomsroman, Cappelen Damm, 2014

Sverige

Frida Nilsson: *Jagger, Jagger*

Roman, Natur & Kultur, 2013

Jakob Wegelius: *Mördarens apa*

Roman, Bonnier Carlsen, 2014

Åland

Malin Klingenberg: *Alberta Ensten och uppfinnarkungen*

Roman, Fontana Media, 2014

Vinderen vælges af Bedømmelseskomitéen for Nordisk Råds børne- og ungdomslitteraturpris og offentliggøres under Nordisk Råds Prisuddeling 27. oktober i Reykjavik. Prissummen udgør 350.000 danske kroner. ■

Det samiske sprogområde

Veikko Holmberg og Sissel Horndal (ill.): *Durrebjørnen og skuterløypa*

Roman, Davvi Girji, 2014

Finland

Maria Turtshchaninoff: *Maresi. Krönikor från Röda klostret*

Roman, Schildts & Söderströms, 2014

Marjatta Levanto och Julia Vuori (ill.): *Leonardo oikealta vasemmalle (Leonardo fra højre til venstre)*

Fagbog, Teos, 2014

Portræt af Finland blev misforstået

Af Gert Lyng Sørensen - journalist og forfatter

I bogen "Kunsten at tale finsk" blander jeg en række personlige og professionelle oplevelser med Finland og finner gennem 30 år med fakta om landet med de 1000 søer. Her kan man læse om Finlands historie, kultur, musik og film. Man får indblik i det finske skolesystem, om finske kvinders status som nogle af de stærkeste på ligestillingsområdet. Om natur, økonomi og erhvervsliv.

Desuden om Finlands forhold til Rusland og resten af verden. Om samer og sigøjnere, sauna og sisu. Der er information om turistseværdigheder, kirker og religion, finnernes etniske og sproglige baggrund. Endvidere om tango, koneløb, julemanden i Rovaniemi, kendte finske forfattere osv.

Alt sammen skrevet med en kærlig og humoristisk pen og et stort glimt i øjet.

Foreningen Norden bringer i sit magasin nr. 2 april 2015 et indlæg om "Kunsten at tale Finsk". Det skulle egentlig være en anmeldelse, men indlægget informerer ikke læseren om indholdet overhovedet. Det er selvfølgelig enhver anmelders ret at vurdere en bog og vende tommelfingeren nedad. Blot man beskriver, hvad værket handler om, og argumenterer for sine vurderinger.

Men det sker ikke. Forlaget og jeg har protesteret kraftigt og har derfor nu fået adgang til at fortælle lidt om bogen her.

Kærlighedserklæring til Finland

"Kunsten at tale finsk" er en kærlighedserklæring til Finland og finner. Baggrunden for denne interesse er mine mange rejser i Finland, arbejde på en gård i Kajaani i Midt-Finland, finskstudier på såvel Københavns Universitet som universitetet i Tampere/Tammerfors.

Sammen med ni andre journalister har jeg desuden gennemrejt og interviewet alle slags mennesker på Nordkalotten – dvs. Nordnorge, Nordsverige og Nordfinland/Lappland. Ligeledes udgivet som bog i 1989. Ti år efter skrev jeg en skolebog udgivet af Gyldendal til eleverne i 8-9 klasse om Finland. Indsamlet viden fra disse to bøger indgår også i den nye bog.

Et særligt element i min nye bog er små fif til at lære nogle basale finske ord. Mit håb er, at læseren kan få en mulighed for at få kontakt med vores ofte glemte finske venner i det nordiske fællesskab, hvor netop sproget udgør den væsentligste barriere. Jeg bruger desuden humoren som indgang til at skabe interesse for Finland, som mange

synes er svært tilgængeligt og ikke er et land, man overvejer at rejse til - endsige vil interessere sig for.

Flere af læserne vil besøge Finland i den kommende tid inspireret af bogen. Bogen er baggrund for et 17 minutters veloplagt indslag i Danmarks Radios program Kultursøndag bragt den 1. marts. Herudover omtales bogen i lektørdtalelsen til bibliotekerne som *"...Gert Lyng Sørensens personlige, vidende og humoristiske portræt af et helt særligt land og et folk, som vi ikke kender ret meget til her i Danmark.. (der) fortjener en plads i den meget sparsomme rejselitteratur om Finland."*

Derfor har 76 biblioteker over hele landet indtil nu bogen stående på hylderne. Så viden om finner og Finland spredes. Og er det ikke lige præcis brobygning og interesse for de nordiske lande, Foreningen NORDEN har som sit vigtigste formål? ■

Kunsten at tale finsk. Gert Lyng Sørensen. Siesta. 199 kr. 160 sider, illustreret.

På toppen med Afgrunden

Af Søren Sørensen

Med romanen *Profeterne i Evighedsfjorden* fra 2012 vandt forfatteren Kim Leine Nordisk Råds litteraturpris i 2013, så nordisk som romanen er, både i sin geografiske udstrækning, sine temaer og med forfatterens baggrund. Hvor meget højere kan han så nå med *Afgrunden*, den nye roman fra 2015?

Digteren Paul la Cour (1902-1956) var på mange måder toneangivende for både litterater og læsere af den generation der voksede op i 40'erne og 50'erne. Han lærte os at verset er

*...den mandigste af alle lyse Kunster:
At knuge Verden sammen til en Sten*

Om romanen kunne man snarere bruge det billede at den er åndens daglige brød, det solide, grundlæggende fødeemne, næringsrigt, fuldt af vitaminer for sjælen.

Det bekræftes når man læser Kim Leine. Der er noget at tygge i, at blive klogere af.

*der er noget
at tygge på, at
blive klogere af*

Han har slået et stort brød op. Og det indeholder alle de elementer digteren Tom Kristensen i digtet *Angst* (fra romanen *Hærværk* 1930) knugede sammen til

*Jeg har længtes mod brændende Byer
og mod Menneskeracer paa Flugt,
mod et Opbrud, som ramte Alverden,
og et Jordskælv, som kaldtes Guds Tugt.*

Afgrunden begynder i 1918 og slutter i 1944.

Verdenslitteraturen fra netop denne periode bagte grovbrød på grovbrød af alverdens brændende byer, menneskeracer på flugt, de to verdenskrige og de åndelige rystelser som kunne kaldes Guds Tugt.

Ung må verden endnu være, det kunne Nordahl Grieg endnu skrive i 1938, og nu kommer Kim Leine 77 år senere og viser at det var ond den må have været, noget Nordahl Grieg bestemt ikke var blind for, men satte håbet om bedring ind, *troen på livet vårt*, selv om vi var og er *kringsatt av fiender*.

Erich Maria Remarques *Intet nyt fra vestfronten* læste nogle, andre læste Ernst Jüngers *I Stålstormen*, nogle igen Hemingsways *Farvel til våbnene* og *Hvem ringer*

klokkerne for. Vi fulgte André Malraux fra borgerkrigen i Kina til borgerkrigen i Spanien.

Kästner, Tucholsky, Brecht. Siden kom alt hvad anden verdenskrig fremkaldte, modstandskampen.

Den seksuelle revolution, D.A. Lawrence, Henry Miller, Jens August Schade.

At læse *Afgrunden* vækker erindringer om alt det man læste dengang og senere.

Al stor litteratur er fyldt med associationer til al anden stor litteratur. På forfatterens litterære horisont skal storheden i værkerne kendes.

Baggrund

Som *Profeterne i Evighedsfjorden* er *Afgrunden* nordisk i sin rammefortælling, dansk i sit centrale indhold, men nu med Stockholm, Tammerfors og Helsingfors inde i handlingen. Der er tillige udblik til Tyskland, Østrig og Frankrig. Det ligger i den tid bogens handling udspilles i.

Baggrunden for den nye roman er sigende og sagt af Leine selv i bogen. Han skriver:

Denne roman begyndte som et filmmanuskript. Dokumentaristen Claus Bohm henvendte sig til mig en dag for tre år siden og spurgte om jeg kunne tænke mig at skrive manus til en film han gik og pønsede på, om modstandsmanden m.m. Peter de Hemmer Gudme der som ung havde deltaget i Den Finske Borgerkrig i 1918.

...Stoffet tog magten fra mig og voksede mellem hænderne. Gudme blev til Gottlieb, og de to mænd har kun overfladisk noget med hinanden at gøre.

Opgør med arbejderbefolkningen

Grunden til den moralske forvirring der igennem hele romanen præger hovedpersonen Kaj Hermann Gottlieb, er tydeligvis blevet lagt ved de oplevelser og de erfaringer han – som sin modelperson – gjorde som frivillig i Mannerheims "hvide hær" i det utrolige blodige og hadfyldte opgør med arbejderbefolkningen i Finland i vinteren og foråret 1918.

Peter Hemmer de Gudme har i *Finland Nordens Østfold* Kbh 1940 givet en kort og noget farvet oversigt over begivenhederne i landet fra selvstændighedserklæringen den 6. december 1917 til Mannerheims indsættelse

Kim Leine – stoffet tog magten fra mig.

som rigsforstander efter Tysklands nederlag i november 1918. Med sine oplevelser som krigskorrespondent under vinterkrigen 1939-1940 har han ligeledes forsynet Leine med informationer til et kapitel i *Afgrunden*.

Livet er ikke det værste man har. Det lod Benny Andersen sin Svante mene, lige den ene dag han var lykkelig. For Kim Leines Kaj er det modsat: Værre end dette bliver det ikke.

{ værre end
dette bliver
det ikke }

Som konsekvens heraf springer denne Kaj i afgrunden ud fra 6. sal i Shellhuset på turen fra Vestre Fængsel til torturkammeret hos Gestapo for tredje gang efter sin anholdelse. For ikke at røbe sine kampfæller i modstandsbevægelsen tager han sig af dage. Og vel at mærke: dage der aldrig har været særligt lystige, hverken i den ene eller den anden forstand. Hele hans tilværelse er foregået på kanten af eller nede i afgrunden.

Hovedpersonens dramatiske selvmord i romanen er et direkte lån fra modellen, journalisten og frihedskæmperen Peter de Hemmer Gudme; en handling der i sig selv må virke stærkt inspirerende på en romanforfatter.

Så kan sagaen fortælles

Dødsattesten indleder romanen. Den efterfølges af tvillingebroderens dødsattest; da han samme dag arresteres af Gestapo, rammes han af et hjerteslag som medfører døden.

Så er de begge ude af sagaen, og så kan sagaen fortælles. Brødrene meldte sig som frivillige i 1918 til de hvides hær i nedkæmpelsen af de røde i Finland, og beretningerne fra den hvide front og fangelejrene for de røde udgør symptomatisk afsnittet "Faldet".

I anden del, "Opstigningen", vender Kaj lige som sin model P.Gudme tilbage til Finland i 1939 som krigskorrespondent under Vinterkrigen. Minderne fra rædslerne i 1918 dukker frem i 4. afsnit – efter skildringer fra den hjemlige modstandskamp.

Vom Morden am Morgen begehrllich gemacht – som Wolf Biermann sang i sin tid. Det bekræftes af brødrene Gottlieb i Kim Leines forfattetænkning, hans utrolige ordfantasi. Romanen er på enhver måde meget indtrængende. Få danske romaner når dens klasse. ■

Kim Leine: *Afgrunden*. Roman 2015. Gyldendal. Printed in Finland. 299,95 kr.

Din Islandsoplevelse begynder hos Icelandair

- Op til fem daglige afgangene fra København
- Sommerafgange fra Billund
- Individuelt underholdningssystem ombord
- 1 x 23 kg bagage uden ekstra omkostninger
- Vælg sæde uden gebyr

+ Bestil din rejse på www.icelandair.dk

Velkommen om bord!